

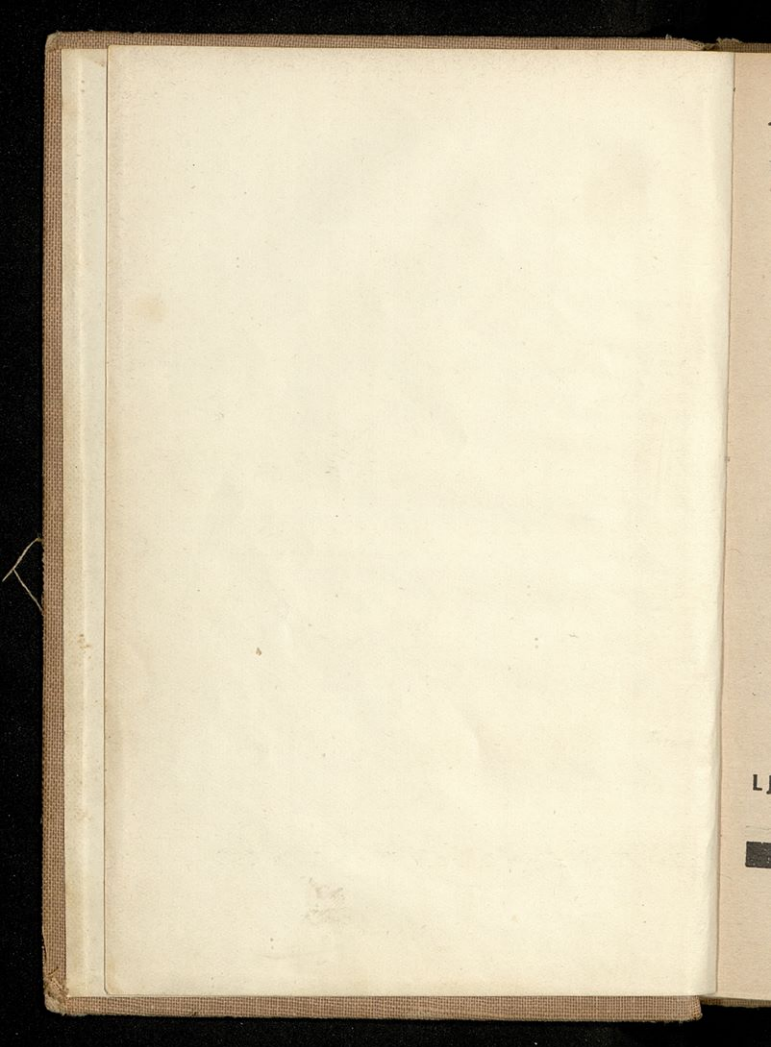
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

94616

H. LEBRE

MATA FLARI

Lebre, Mata Flari

Hans Lefèvre :

MATA HARI

Roman o življenju in smrti
★ najslavnejše vohunke

LJUBLJANA
1936

94 6/6

ZALOŽBA »NOVEGA TEDNIKA«

94616

Po tem romanu je bil posnet film »Mata Hari«, ki ga je izdelala filmska družba Metro-Goldwyn-Mayer z Greto Garbo in Ramonom Novarrom v glavnih vlogah. Vse slike med tekstom so vzete iz istega filma

Copyright by Metro-Goldwyn Mayer

Tisk »Tiskarne Slatnar«, d. z o. z. v Kamniku

Q 2114/1950
78C

395092117

Samo veliko število uniform na pariških cestah je dalo slutiti, da divja daleč od tega mesta vojna. Življenje je teklo dalje.

*

Aleksander Rozanov, v zasebni službi carja, in polkovnik Šubin, ataše ruskega poslaništva, sta nekega večera, ko je daleč od njiju besnelo grmenje topov, stopila okoli desete ure s svojega avtomobila na dvorišče majhe vile, ki je stala na boulevardu ob levem bregu Seine. Pozabljenja sta iskala.

In nikjer ni bilo mogoče vsega pozabiti, tako zelo kakor tu. Zrak je bil kristalno čist, nebo, ki se je bočilo nad njima, pa je bilo prav tisto, pod katerim so v istem trenutku umirali tisoči.

Šubin je šepnil:

»Tiho bodite! Nerodno bi bilo, če bi naju tu videli. Saj bodo takoj prišli.«

Rozanov se je smehljajal. To se mu ni zdelo nič nenavadnega, posebnega. Zakaj ne bi smela videti plesalke, o kateri vsi govore? Plesalke, o kateri je že slišal v barakah, sto milj od Moskve, in ki so jo

v Petrogradu vsak dan omenjali. Zakaj je postal njegov tovariš iznenada tako skrivnosten?

Rozanov je bil prišel šele popoldne s svojim letalom s fronte. Nevarnosti ljubkih, majhnih pustolovščin so mu bile tuje. Njegovi živci so bili utrjeni za večje reči. Nevarno se mu je zdelo na primer to, če je moral že zjutraj, preden je solnce vzšlo, zagnati motor svojega letala in ga pripraviti za boj, če je moral leteti čez vasi, mesta in travnike, če je moral mirno sedeti pri krmilu, pa je moral biti vendar vsako minuto, vsako sekundo pripravljen na sovražnikov napad. To, kar ga je danes čakalo, se mu ni zdelo vznemirljivo. Nekaj drugega bi bilo morda, če bi bil sam s kakšno žensko, toda tu, pri plesalki, ki jo bo gledalo toliko ljudi...

Medla luč je osvetlila temo. Neka vrata so se odprla. Neznani sluga je nezaupno premeril Rozanova od glave do nog — spoznal potem Šubina in neslišno odprl naslednja vrata. Sobana ovalne oblike — žarko razsvetljena — samotna.

Koraki so odmevali po tleh. Rozanovu se je zdelo, da ga prevzema nekaj čudnega, neznanega. Nekaj skrivnostnega se je čutilo tu. Šele tedaj se je zavedel, da ni več sam s tovarišem. V nekem kotu je zagledal sedečega človeka — kakor lutka je bil. Čez sencà so mu padali srebrno svetli lasje. Otrplo so mu ležale rumenkaste roke v naročju.

Prestrašeno in tuje je Rozanov pogledal Šubina.

»Marki de Signac,« je šepetaje odvrnil Šubin in potegnil svojega tovariša skozi tretja vrata.

Rozanov se je zdajci zavedal le še tega, da nekje sedi. Za trenutek ga je srebrno jasna luč, ki se je razlivala čez dvorano, docela oslepila. Nedoločno je občutil, da je nekje v veliki sobi, kjer je še vse polno drugih ljudi, in vendar se mu je hkratu zdelo, da je čisto sam.

Skozi ozračje je drhtela tiha, pridušena glasba — človek ni vedel, odkod prihaja —, tudi posameznih glasbil ni mogel prepoznati. Bili so glasovi, ki so tiho rasli in plahneli in vezal jih je le drget, ki je ostajal za njimi.

Naraščajoči, ugašajoči, skrivnostni glasovi.

*

Rozanov se je dobro spominjal: te glasove je že nekoč slišal. In potem je vedel: v Carigradu, kajti zdaj je začutil isto vznemirjenost in otrplost, ki ga je takrat prevzela. Tiho sta se razdelila na koncu dvorane dva zastora, kakor bi ju bil razgrnil dih vetra. Rozanov je zagledal glavo, potem rame — in naposled vso ženo, katere podoba je že prej spala v njegovi zavesti: plesalko Mato Hari. In naposled, počasi, se je približala oltarju, ki ga je dotlej prikrival zastor in ki ga je zdaj oblila mehka luč.

Kakor prikovan je strmel Rozanov vanjo in šele tedaj, ko je izpregovorila, je popustila njegova

otrplost. Ni razumel, kaj je pripovedovala, vsrkaval je samo zvok tega glasu, ki mu je zajel vso kri, kakor prej glasba. Ta svetla, jasna, lesketajoča se žena je imela globok, pomirjajoč, zvočen glas...

»Temno božanstvo strasti, ti, ki so okrutnost, ekstaza in greh...«

Temen pajčolan, ki jo je zakrival, je splapolal iz njenih rok na tla, k znožju oltarja, temen pajčolan je padal za temnim pajčolanom...

»Plešem za te, kakor bajadera na sveti terasi templja v Boro-Boduju na Javi, v moji domovini...«

Spet se je začula glasba, spet je začutil, kako ga je priklenila silna moč teh zvokov. Brez diha je strmел v to čudežno žensko in če mu ne bi bilo nekaj neznanega stiskalo grla, bi bil na ves glas zakričal od strahu in sreče, ko je omahnila pred stopnicami k oltarju. Zavedel se je šele tedaj, ko je začutil, da zbuja pozornost, in poskusil se je zbrati.

Z roko je tipal za Šubinom, ki je ostal docela miren. Polkovnik je potem vstal in potegnil Rozanova za seboj. Tisoč reči ga je hotel vprašati: Ali je ta ženska res Nizozemka, ki se je rodila na Javi? Tako pravijo vsi... — Toda niti besedice ni mogel spraviti čez ustnice. Bal se je, da mu ne bi glas preveč drhtel.

Zraven njiju je stalo precej njunih prijateljev.

Šubin se je moral pogosto priklanjati.

»Ali si razočaran?« se je naposled nasmehnil Šubin.

Oba sta se vrnila k izhodu in stopila h garderobi, kjer sta dobila vsak svoj plašč.

Nekdo na hodniku se je oglasil: »Tam zunaj umirajo ljudje...«

Rozanovu se je zdela tema, ki ju je obdajala, kakor hladilen balzam.

Droben dež je naletaval. V bližini je začul Rozanov Šubinov glas, ki ga je vprašal:

»Ali zdaj poznaš Mato Hari?«

Toda nič mu ni odgovoril.

Iznenada pa mu je dal Šubin roko:

»Sam boš moral iti dalje, Rozanov. Nekaj dela imam še. Jutri zvečer se oglasi pri meni, da dobiš poslednja navodila.«

*

Tema je vzela avtomobil. Rozanov je ostal sam.

Najbrže se je moral Šubin vrniti domov, da bo pregledal skrivne listine, ki mu jih je bil on prinesel, in izdelal do jutri odgovore, ki jih bo vzel s seboj.

Med tem ko je Rozanov to premišljal, se je obrnil k nekemu šoferju in ga vprašal, ne da bi prav za prav vedel, kaj dela:

»Ali bi mi lahko povedali, kateri avtomobil je last Mate Hari?«

Šofer je pokazal najbližji avto in potem tiho dodal: »Ali smem poklicati taksi?« ter snel čepico, kakor bi pričakoval obilno napitnino.

Če bi kdo dejal Rozanovu, zakaj je zadal šoferju to vprašanje, najbrž ne bi bil dobil odgovora. Toda prav zaradi tega je Rozanov sam pripisoval svojemu nenavadnemu vedenju še posebno važnost.

Kakor mnogo Rusov, je trdno verjel v neodvrtljivo usodo in na slutnje. Trdno se je odločil, da se usodi ne bo nikoli in nikjer umikal.

*

Zdelo se mu je, da ni minilo prav dolgo, ko je stopila Mata Hari iz hiše.

Bila je v spremstvu gospodov v uniformah in zavila je proti svojemu avtomobilu.

Njegov taksi se je približal in krenil tik za avtomobilom žene, ki je Rozanov še ni poznal, ki pa jo je že ljubil.

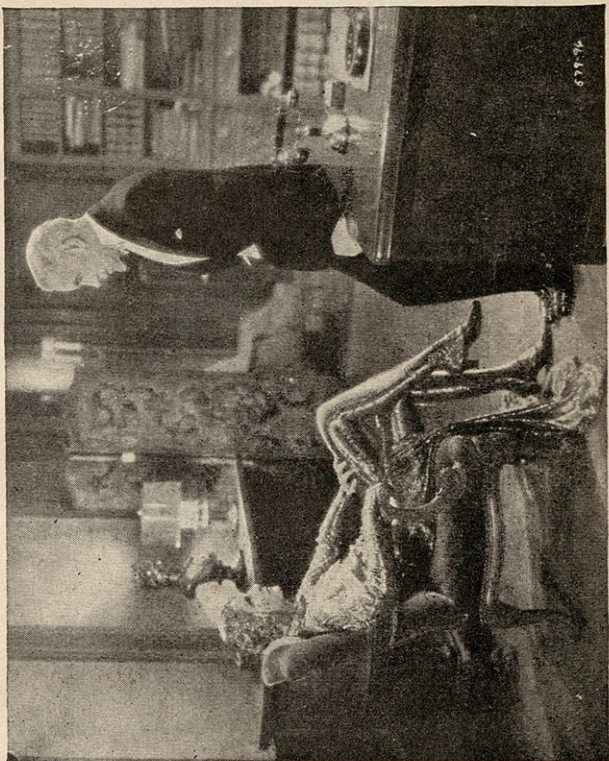
Rozanov je samemu sebi čestital, da se ni peljala proti domu. Kako bi bil drugače mogel z njo govoriti?

Peljali so se čez Seino, kolesa so drsela čez Trg Sloge — in naposled so prišli na cilj in obstali.

*

Stopal je po stopnicah palače, ki se mu je zdela neizmerno stara. Zavil je skozi neka vrata, toda tam ga je nekdo ustavil:

»Ali ste član, gospod?«

»Ne.«

»Ali bi, prosim, vpisali svoje ime?«

Rozanov se je samemu sebi čudil, kako se je bal, da ga ne bi spustili v palačo. Toda potem se mu je zdel ta strah neutemeljen. Prepričan je bil, da se mu bo vse posrečilo, kajti vedel je, da mu je usoda namenila, da bo še to noč govoril s plesalko.

Ko je stopil v veliko sobano, mu je pogled najprej obvisel v kotu, kjer je stala Mata Hari. Žalilo ga je, da so bili drugi ljudje okoli nje.

*

»Nocoj si pa res zapeljiva, draga moja,« se je hladno smehljaj Andriani, lastnik palače.

»Čutim, da me zasledujejo,« je šepnila Mata Hari. »Daj, povej mi, ali veš, da je bil Dubois nocoj na plesu?«

Andriani je ostal hladen:

»Opazuje te najbrž od one pustolovščine s podmornice dalje. Zdi se mi, da nas sovražijo. — Zakaj si pa prav za prav prišla spet sem v Pariz, ko veš, da te preganjajo in zasledujejo?«

Mata Hari je odvrnila z nasmehom:

»Rekli so mi, da me hočeš ti videti. Sicer si mi pa vendar sam dejal, da zaradi nevarnosti ne sme nihče zanemarjati svojih dolžnosti.«

»Menda te nevarnost še podžiga.«

Spet se je nasmehnila Mata Hari:

»Čemu naj bi bila pa sicer prišla? Denarja ne potrebujem. Saj ga imam dovolj.«

Andriani je bil videti užaljen:

»Pa vendar! Čemu bi se ga branila? Trideset tisoč mark je za dvojce, troje papirjev vendar lep zaslužek.«

»Lep zaslužek, toda ne zame!« je vzkliknila Mata Hari in se dvignila. »Nihče naj se ne predrzne, da bi mi manj ponudil! Mnogi bi dali celo več za kaj drugega. Mnogi, ki si mislijo, da so moji prijatelji. Saj jih poznaš — de Signac, Caron, poslanec B..., mladi princ, vojvoda in drugi. Toda jaz jih sovražim. Še več: dolgočasijo me.«

»Preveč zmag,« je odvrnil Andriani in v njegovem nasmešku je bilo nekaj kakor zadovoljnost. »Ti si nekoliko preveč izbirčna. Toda to našemu poslu ne škoduje. Kaj pa je prav za prav s Šubinom?«

»Vse po starem,« je odgovorila Mata Hari utrujeno.

»Z njim bi se pa že lahko malo bolj potrudila. Delo jemlješ prelahko. Zdaj potrebujemo načrte o prevažanju streliva iz Arhangelska. Seznam ladij moramo imeti. Dobil sem sporočilo, da je Šubin danes sprejel vsa ta obvestila. Jutri jih potrebujejo mi« — in potem si je Andriani nažgal novo cigareto.

Brez odgovora se je Mata Hari obrnila od njega in šla iz sobe v bar. Rozanov, ki jo je od daleč opazoval, je stopil za njo in občudoval njeno hojo.

*

In iznenada se je začudil, da komaj pozna njen obraz. Med gospodi, ki so se spet nabrali okoli Mate Hari, je spoznal Rozanov markiza de Signaca in zavidal mu je, ker je ona govorila z njim, ker se je ona iz njega norčevala.

»Pridite, marki, da bova popila kozarec šampanjca!«

Te besede je ujel.

»Ne smem,« je marki odvrnil. »Moje srce tega ne prenese...«

»Ne, samo požirek, očka.«

»Toda to je vendar slabo za...«

»Čuj, tukajle pij, kjer so bile moje ustnice,« in po teh besedah je nastavila kozarec tik k markijevim ustnicam. Pil je in zaletelo se mu je. In ko se je začela ona smejati, se je smejal tudi Rozanov.

Prvič je uprla vanj svoj pogled, dolg, a vendar brezizrazen pogled, ki se mu je zdel tako tuj, da ga je kar zazeblo.

Rozanov ni vedel, zakaj mu je tako dobro delo, da je iznenada izlila šampanjec iz svojega kozarca na tla. Vse je kazalo, da je užaljena, jezna.

»Pojdi, očka,« je potem zdajci rekla. »Praviš, da nikoli ne igraš. Danes bom jaz igrala zate. Vem, da bom imela srečo.«

*

Rozanov jima je sledil. Ni se mogel odtrgati od plesalke. Izprva ni dobil prostora pri ogromni

igralni mizi, toda postavil se je tako, da je lahko videl Mato Hari in slišal njen glas.

»Petdeset tisoč frankov!« te besede je ujel iz njenih ust.

»Petdeset tisoč frankov!« je slabotno ponovil marki.

»To je vendar za začetek dovolj!« se je zasmejala in med njen smeh so se pomešale besede moža, ki je vodil ob koncu mize igro:

»Faites vôtre jeu!«

Izgubila je.

»Še enkrat petdeset!«

Niso takoj nadaljevali igre. Neka mlada dama, ena izmed mnogih, ki so se nabrale okoli mize, je prosila blagajnika, naj ji da nekaj igralnih znamk, in v zameno mu je ponudila prstan.

»To je prepovedano,« je blagajnik odvrnil.

»Dvajset tisočakov je vreden,« ga je dekle poizkušalo pregovoriti. »Za deset ga dam.«

Dvignila je prstan kvišku. Bil je nenavadno lep. Zelo velik kamen v starinskem okviru.

Mata Hari ga je vzela v roko in ga pobožala, marki pa se je zagledal v drugi kot, kakor bi bil tamkaj opazil nekaj nenavadno zanimivega.

Plesalka je prstan vrnila. Dekle je šlo od mize. Igra se je nadaljevala. Mata Hari je izgubila.

Tedaj se je ujezila. Planila je kvišku:

»Ne izgubljam rada — niti tu ne...«

Rozanov je vedel, da bo kmalu šla. Čutil je, da je brez moči. Saj ni vedel, ali bo mogel z njo izpregovoriti nekaj besed. Vsa ta igra in družba, vsa ta ničevnost se mu je zdela tako neumna in vsakdanja. Žalosten je bil.

»Ali ste tudi vi izgubili, da tako brez misli strmite pred se?« je iznenada začul glas za seboj.

Rozanov, ki se je komaj prebudil iz svojega sanjarjenja, je spoznal dekle, ki je hotelo prodati prstan, da bi lahko dalje igralo.

Nehote je pogledal njeno roko, na kateri je bil prstan. Smilila se mu je. Velike, lačne oči je imela.

»Ali ste imeli smolo?« jo je vprašal.

»Da, toda tega sem vajena. No, pojdete z menoj?« mu je dejala in ga poskusila odvesti za sabo.

»Vidim, da tudi vi niste imeli sreče. Če sva že tovariša v nesreči, bodiva tudi resnična tovariša.«

»Počakajte trenutek!«

Rozanov se je ustrašil:

»Koliko hočete imeti za prstan?«

Dekle ga je začudeno pogledalo. Vse je kazalo, da se zaradi njegovega vprašanja ni preveč navdušila. »To je pa res lepo...« Skomignila je z rameni in nadaljevala: »Smola v igri — in v ljubezni. Že ena sama bi bila preveč. Sicer pa nisem nikakšen draguljar, ki prodaja prstane.«

Potem se je premislila:

»Deset tisoč frankov sem rekla...«

»Deset tisoč žal nimam pri sebi,« je z obžalovanjem odvrnil Rozanov, »toda če mi daste prstan, vam bom dal ves denar, ki ga imam zdaj tu, ostalo pa dobite jutri.«

Na glas se mu je zasmejala v lice:

»To poznam, dragi moj...«

Potem pa se je vendar ustrašila žalosti na njegovem obrazu. Umolknila je in rekla:

»Za neko drugo žensko bi imeli radi prstan, ali ne? Da, zmeraj je tako. Zmeraj, kadar imam kakšen nakit, ga moram prej ali slej prodati. Največkrat človeku, ki ga potem kam drugam podari, kakšni drugi ženski. Je pač tako in drugače ni mogoče. Tudi tega sem se morala že navaditi. — Koliko pa imate denarja pri sebi?«

Rozanov je prebrskal žepe in dobil pet tisoč frankov.

Razočarana je bila. Potem pa je vendar po kratkem premišljanju položila prstan v njegovo dlan:

»Vzemite ga, toda obljube ne pozabite,« je samo še kratko rekla. »Pošljite denar sem na naslov ,gospodična Klotilda'.«

»Častno besedo vam dam,« je obljubil Rozanov in neizmerno srečen je bil.

Zdelo se mu je, da so potekle dolge ure, toda kupčevanje je trajalo le nekaj minut.

Pohitel je skozi sobane, da bi poiskal Mato Hari in res jo je ujel v nekem koticu blizu bara.

Po plehkem glasu mlade koketke mu je zvenel globoki, lepi glas Hari še bolj očarujoče.

Vse je kazalo, da delajo načrte, kako bi prebili še ostanek noči. Častniki, ki so se sukali okoli plesalke, niso bili vsi istega mnjenja. Hoteli so poslati markija domov in sami z njo prekrokat do jutra, toda Mata Hari se je uprla. Stresla je de Signaca, ki je sedel zraven nje in skoraj spal. Predramil se je in potem se je zasmejala:

»Pojdi, očka, da me boš spravil v posteljo. Pozno je že.«

Rozanovu se je zdelo, da je narobe slišal. Saj vendar ni mogoče, da bo šla Mata Hari s tem človekom domov!

Nikakšne pravice ni imel, da bi bil ljubosumen, toda čemu si je izbrala takega starca, ki je že z eno nogo v grobu? Saj je bilo vendar dovolj mladih v Parizu!

*

Častniki so se poslovili in ji drug za drugim poljubili roko. Potem se je obesila starcu na roko in šla z njim.

Markiju so se oči kar same od sebe zapirale. Sluga ga je zavijal v ovratne rute in plašče. Mata Hari pa je stala zraven njega in se dolgočasila. Vsa je bila v kožuhovini.

Njen obraz je bil tako negiben kakor kakšen medaljon.

*

V poslednjem trenutku se je Rozanov opogumil, stopil k njej in zajecľjal:

»Milostna gospa, oprostite mi. Tako rad bi z vami za trenutek sam govoril.«

Samo njene oči so ga izprašujoče pogledale. Iskal je besede. Tako neizmerno zmeden je bil.

»Slučajno sem vas videl, ko ste občudovali ta prstan, in — tedaj sem si misľil, da bi ga morda radi imeli — prosim, vzemite ga za dokaz mojega občudovanja.«

Njen obraz je bil neprediren.

Morda se na skrivaj iz njega norčuje? Morda jo bo njegova odkritost ganila?

»Upam, da tiste gospodične zaradi prstana niste zadavili,« se je nasmehnila, prstana pa še ni vzela.

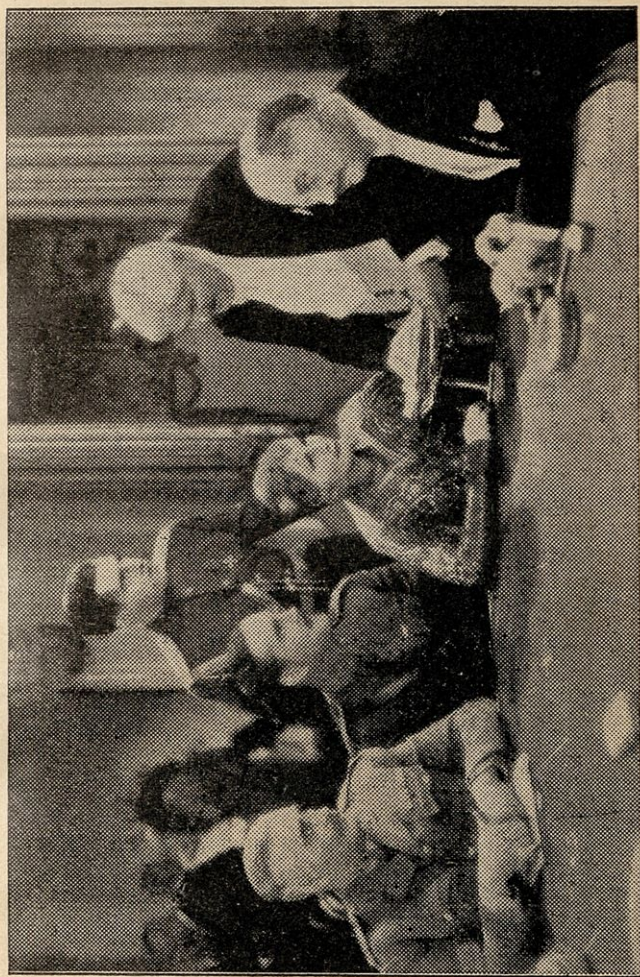
»To ni bilo potrebno,« je odvrnil in obraz se mu je zjasnil, »čisto preprosto je bilo — kupil sem ga — za vas.«

Rozanov je čutil, da se plesalka veseli. Morda le zato, ker ji je všeč, da ji skuša neznan tujec izpolniti neznatno željo. Vzel je njeno roko in ji nežno nataknil dragulj na prst.

Marki se je tedaj pribľižal. Naposled je bil pripravljen za odhod in vprašujoče jo je gledal.

Mata Hari je iznenada odkimala:

»Premislila sem se, marki. Noč je za vaš revmatizem preveč nevarna. Temu mlademu možu pa dež ne bo škodoval. On bo tako prijazen, da me bo

»premil domov,« je nadaljevala in položila hkratu roko Rozanovu na ramo. »Lahko noč, dragi moj!«

Rozanov je dobil še svoj plašč in šla sta.

*

Hiša Mate Hari v Neuillyju je bila prav tako znana kakor plesalka sama. Skrivala je v svojih sobah zbirko čudovitih dragocenosti z vzhoda, toda le malokdo je bil že v njej.

Poslopje je bilo v globoki temi.

Ne ona ne on nista mislila na slovo. Z občudovanjem je začutila, kako mlad zna biti človek, in sama se je čutila premlado, da bi se mladosti branila. Odvedla ga je v sobo, polno težke svile, in mu velela, naj počaka.

Branil se je.

Nasmehnila se je.

»Priden moraš biti in lepo sedeti tu. To mi moraš obljubiti.«

Obljubil ji je.

In potem se je spomnila, da niti njegovega imena ne ve.

»Koliko let šteješ, vem,« je šepnila. »Toda, kako ti je ime? ..«

»Aleksander Rozanov.«

»Aleksej ti bom rekla,« se ji je iztrgalo z ustnic, »toda vstati ne smeš, dokler se ne vrnem.«

Komaj je šla iz sobe, že je planil pokoncu. Preveč je bil razburjen, da bi mogel mirno sedeti.

Potem se je spomnil, da bi s tem snedel svojo besedo in da ne sme storiti ničesar proti njeni volji. Neizmerno dolgo je moral čakati, da ga je poklicala.

Črna svila je padala s sten in zdelo se je, da prehaja v črno pohištvo. V črnem velvetu so se dušili glasovi korakov, samo Buda, ki ga je osvetljevala indijska svetilka, je trgal togo resnost sobe.

*

Uživanje — tako se je zdelo Mati Hari — je za večer in za noč. In bila je hvaležna Rozanovu, da je šel, preden se je zbudila. Srčkan fantek je ta Rus. Toda ko jih je v Parizu toliko! Toliko moških, ki so se hotela z njo seznaniti, ki so begali za njo po vseh plesih! Hitro je pozabila njih imena in njihove obraze, in se jih je spomnila vselej šele tedaj, kadar jih je potrebovala.

Nezadovoljna je bila.

Ni marala, da bi kdo križal njene načrte, zlasti ne kakšno naključje — kakšno znanje s takšnim mladeničem.

Prvotno sploh ni mislila iti z de Signacom domov, toda zdelo se ji je, da je videla snoči v paviljonu častnika tajne protivohunske službe. To je bil tudi pravi vzrok, da je zlila šampanjec. Hotela je namreč opozoriti Andrianija, naj bo previden. Zaradi tega je tudi prosila markija, naj jo spravi domov, kajti ponoči je nameravala iti k Šubinu, ki bi mu morala po Andrianijeve želji posvetiti več

pozornosti. Bila je več kakor lepa. Bila je pametna. Toda redkokdaj je bil kateri izmed njenih ljubčkov dovolj pameten, da bi bil uvidel, da njeno telo ni samo zapeljivo, ampak tudi močno — da so njene mišice nežne, toda trdne. Da je njena strast samo krinka njene samozavestne moči.

*

Skočila je iz postelje in poklicala postrežnico:

»Koliko je ura, Marieta?«

»Pol dveh, milostna gospa.«

*

Mato Hari je bilo sram. Pol dneva je žrtvovala dečku. In zdaj ni bilo več zelo verjetno, da bi dobila Šubina še na poslaništvu.

»Mojo čokolado!« je ukazala. »In pokliči Šubina in mu naroči, da bi zvečer pri njem večerjala, če utegne. Zdaj ne bi rada z njim govorila. Reci mu, da sem v kopeli.«

Marieta je med tem prinesla v sobo rože, ki so prihajale vsak dan. To je bil vsakdanji davek moških, ki so jo ljubili. Ni se menila za to pisano šaro. Samo čudno oblikovana škatla je zbudila njeno pozornost. Preštela je orhideje, ki so bile v njej in prebrala priloženo karto, ki ni imela nikakšnega podpisa, pač pa obilo besed občudovanja, ki bi se zdele vsakomur nesumljive.

Mata Hari pa je vzela karto s seboj v sobo za oblačenje in zlila nanjo nekaj kapljic iz majhne

steklenice. Čez nekaj sekund sta se pokazali v spodnjem kotu dve besedi, ki sta bili prej nevidni :

»Nujno ukazujem!«

Ti besedici sta lahko pomenili vse ali pa nič. Skrbnost, s katero je plesalka uničila karto, je bila res nenavadna. V srcu je začutila nekaj kakor občudovanje do Andrianija.

Očitno je dal včeraj nadzorovati Šubinovo hišo s svojimi ljudmi. Karta torej ni obetala samo pomoči za prihodnjo noč — bila je hkratu tudi svarilo pred nadaljnjim zavlačevanjem.

Mata Hari mu ni dala pravice za taka svarila. Zanje je bil samo posredovalec. Vedela je, da ima velik vpliv, toda tega, da bi ji ukazoval, tega ne bi pustila. Globoko je bila zatopljena v svoje misli, ko je od daleč zaslišala glasove.

*

Nič čudnega se ji ni zdelo, če je skušal kdo podkupiti njeno strežnico, in če jo je skušal celo prisiliti, da bi ga spustila k njej.

Sploh ji ni bilo nič novega. Toda danes je morala imeti glavo prosto. Dovolj časa je napravila z malim Rusom. Drugače s časom ni tako razsipala.

Glas zunaj je prihajal bliže:

»Ali gospa še ni vstala?«

»Gospa vas vendar ne pričakuje!«

»Ne, ne, toda to prav nič ne de.«

»Toda gospa vas ne more sprejeti!« je odgovarjala strežnica s svojim visokim glasom.

»Ne bodite otročji in recite ji, da je prišel Aleksej!«

Mata Hari, ki je slišala samo te besede, je v mislih natanko vedela, kako stoji mladenič pred Marieto, hud, skoraj užaljen, da v tej hiši nima nikakšne pravice.

Marieta je hotela iti v sobo, da bi naznanila njegov prihod. Toda Aleksej jo je odrinil stran.

Obraz mu je žarel.

Iztegnil je roko, da bi Mato Hari objel, in vsaka njegova kretnja je pričala, kako vesel je, da jo spet vidi. Zelo srečen je bil.

Glas Mate Hari pa je bil mrzel kakor led:

»Ali ste kaj pozabili?«

Ni razumel.

Stopil je k njej.

»Moral sem te spet videti. Davi sem imel nekaj dela in te nisem hotel zbuditi, toda pohitel sem, da sem prej pri tebi.«

»In zakaj si se vrnil?« ga je vprašala kakor da tega ne bi mogla razumeti.

»To je pa smešno vprašanje,« je odvrnil Rozanov in se zasmejal.

In naposled je vendar doumel, da ni preveč dobrodošel.

»Nekam moram iti, ker sem dogovorjena,« tako mu je rekla.

»To vendar lahko odložiš,« jo je poskusil pregovoriti. Ni vedel, s čim jo je mogel užaliti. Ženske

so sicer nepreračunljive, toda ta tu vendar nima sploh nobenega vzroka, da bi bila užaljena.

»Rekla sem ti, da ne utegnem,« je dejala in se ga skušala otresti.

Tedaj je postal hud:

»Saj ne pojdeš na ta sestanek!«

Mata Hari se je zasmejala:

»Ne razumem, kaj si prav za prav domišljuješ. Kakšno pravico pa imaš do mene?«

»Pravico, ki si mi jo dala nocoj ponoči, ko si mi rekla, da me ljubiš.«

Mata Hari se je delala, kakor da nekaj premišljuje:

»Da, to je res,« je potem dejala, »zdi se mi, da sem ti tako rekla. Toda to je bilo danes ponoči in zdaj sem zelo zaposlena. Nočne obljube podnevi niso dosti vredne.«

Rozanov je čutil, da mu drgetajo roke. To je bilo več, kakor pa, če bi mu vrata pokazala. Njen glas ga je gnal v obup. Še celo njej sami se je menda zasmilil, toda za to je bilo zdaj že prepozno. Napraviti mora konec, takoj ga mora napraviti.

Pozvonila je:

»Marieta, pokaži gospodu, kje se gre iz hiše.«

Rozanov je mirno odgovoril:

»Zdi se mi, da imaš prav. Morda sem res le norac. Če boš potem lahko mirnejša — mene ne bo nikoli več nazaj.«

Nepretirano se je poklonil in jo pustil samo.

*

Vedela je, da pomeni lepota za ženo uspeh in naučila se je biti lepa.

Obdajala se je s skrivnostmi in vse, kar je odkrivala, je bilo nevarno.

Življenje si je uredila prav po svoje. Nič ji ni bilo mar, da je pregnala vse globlje občutke iz svojega srca. Sama že ni več vedela, ali je hči holandskega malomeščanskega župana, ali se je rodila na Javi, ali je bila v najzgodnejši mladosti posvečena za službo v templju.

Njeni plesi so bili za vse, ki so jo občudovali, božja služba. To ji je bilo dovolj. Ukvarjala se je z verstvom vzhoda in tisti, ki so to dvomili, so ji morali verjeti. Da je bila res poročena z nekim škotskim častnikom, ni mogel nihče vedeti, saj se je še sama komaj spominjala. Ni bil dober z njo. Ločila se je od njega. Potem je stradala.

Toda to ni nikogar več brigalo. Niti nje same ne.

Kje so zdaj tisti časi. Kakor pisan kalejdoskop so se vrstile slike pred njo; grde in lepe. Hiša veselja, kjer je prebivala pol leta. Prihod prijatelja, ki jo je potegnil iz brezna in ji dal ta razkošni dom pri Parizu. Njegov polom in samomor.

Takrat je jokala, ko je zvedela, da si je vzel življenje.

Čeprav ga ni ljubila.

Koga je sploh ljubila?

Bežne slike so šinile mimo nje še hitreje. Toliko obrazov. Mladih, starih. Lepih, polnih, zdravih. Izžetih, ostarelih. Banalnih nasmeškov, iskrenih solza.

In nikogar ni bilo, ki bi jo bil mogel privezati nase za dolgo.

Čudno je časih človeško srce.

Tako je pač ljudem usojeno.

„Žena z ledeno dušo“, so ji pravili.

Hladno se je nasmehnila.

Saj je vedela, prav v tej ledeni duši je skrivnost vseh njenih uspehov, v duši, ki gre skozi razum, preudarnost.

Da, dosti moških je že srečala na poti življenja, kar je nekoč v temni, vihar ni noči pobegnila od svojega moža.

Kako dolgo je odtlej!

Kakor se ne bi bilo nikoli zgodilo.

Z roko je segla čez čelo, kakor bi hotela pregnati vse misli.

Ko je vstala, je bila mirna in njen pogled je bil neprediren.

Poklicala je postrežnico:

»Marieta, ali je še kdo vprašal zame?«

»Ne, toda zdi se mi, da nekdo pohajkuje okoli hiše. Zdaj sedi na klopi onkraj ceste in se ne gane, kakor bi bil prikovan.«

Mata Hari je pogledala skozi zaveso.

»Da, Dubois je. Dobro se je preoblekel, a vendar prenerodno, da ga ne bi spoznala.«

Naročila je strežnici, naj ji prinese sportno obleko. Potem ji je velela, naj naroči šoferju, da bo pripravljen za odhod.

K Šubinu mora iti. Za važne listine gre. Saj se je prav zaradi tega vrnila v Pariz.

Ko se je oblačila, se je spet spomnila Alekseja.

»Otrok je še,« si je šepnila. »Neizkušen otrok. Kaj le misli?...«

Pa ji je vendar nekoliko podrhtela roka, ko se je doteknila rož, ki jih je bil pustil v njenem budoarju.

Ugriznila se je v ustnice.

Samo sebe je zaradi tega drgeta zasovražila.

*

Kaj naj le reče Šubinu?

Zadnje čase ga je nekoliko zanemarjala.

Pa je bil sam temu kriv.

Upiral se ji je. Ni bil več tako uslužen kakor nekoč, tiste čase, ko jo je šele spoznal.

*

Stemnilo se je. Ob okna je udarjal dež. Enakomerno, brez prestanka.

Mata Hari je bila pripravljena. Oblekla se je v dežni plašč.

Avto je čakal pred garažo. Samo pognati ga je treba.

Da, bog ve, ali je Dubois še na preži?

Spet je pogledala za zastor.

Temno je bilo. Luči še niso bile prižgane, ali pa sploh ne bodo. Pariz se je bal nočnih napadov iz zraka.

Nikogar ni opazila.

Tudi če čaka, ne bo dosti opravil. Tudi če ima kje blizu pripravljen avto. Preden bo prišel do njega, bo ona že daleč, daleč.

Izkušen je njen šofer. Lisjak iz Andrianijeve šole.

Nemški častnik je bil. Visokega rodu. Potem je imel neke neumnosti z denarjem. Neplačane menice. Grozil mu je polom.

Nekega dne je dal ostavko na službo in menice so bile še tisti dan plačane.

Dan nato je postal član vohunskega oddelka z lepo plačo. Poslali so ga v Pariz in pridelili njej.

Resen možak je. Dosti je moral že izkusiti v življenju, ki mu je zarisalo trde črte na čelo.

Skoraj spoštovala ga je. Nedostopen je bil kakor ona in resen. Njej enak. Kolikrat je bila v nevarnosti, pa jo je on rešil.

*

»Filip!«

»Tu sem, milostna gospa!«

»Čez eno minuto bodite pri vratih z avtomobilom. Potem po ovinkih, da zamešava sledove.«

»Kam?«

»Pred rusko poslaništvo.«

»Razumem.«

In res, kakor bi bil čas natanko odmeril, je čez šestdeset sekund avto tiho obstal pred vrati.

Mata Hari je skočila vanj, zaprla vrata za seboj. Glušec hrup motorja in avto je odbrzel dalje.

Mata Hari je gledala skozi okno za svojim hrbtom.

Nikjer zasledovalcev, nikjer sledu živega bitja.

*

Nekaj ovinkov in fasada poslaništva se je pokazala.

Avto je obstal.

»Počakajte v bližini. Ali pa ne. Hitro dalje. Nazaj domov. Pred Andrianijevo palačo zatrobite štirikrat. On bo vedel, kaj to pomeni.«

Sluga poslaništva jo je poznal.

Odprl ji je vrata in jih za njo neslišno zaklenil.

Šla je skozi vrsto sob. Razkošno opremljene sobe. Preproge, dragocene slike. Rusija je znala kazati svoje bogastvo.

V drugem nadstropju je imel Šubin svoje stanovanje.

Dobro je vedela to. Kolikokrat se je že mudila v teh prostorih.

Popraskala je po vratih. To je bil njen znak.

»Dalje,« se je začulo od znotraj.

Ko je odprla, je Šubin prebledel, čeprav je vedel, da bo zagledal njo. Za stol se je oprijel in jo tiho pozdravil.

»Saj sem se ti javila, Šubin. Ali si presenečen?«

Ni vedel, kaj naj ji reče.

»Kakor vidim, si večerjo pripravil,« je malomarno rekla, ne da bi bila odložila plašč.

Sedla je v naslanjač in se poigravala z rokavicami. Njej nasproti je bilo ogledalo in Šubin jo je izpod čela opazoval v njem.

»Ali si spet nekaj zavohala?« je brezobzirno rekel. In vendar se je moral siliti, da je izrekel te besede. Nič se mu niso podajale.

»Vljuden nisi,« je hladno odvrnila. »Da, neke listine bi rada imela.«

»Ne morem,« je dejal in se ugriznil v ustnice. »Ne morem,« je obupano ponovil.

»Česa se bojiš?« je suho vprašala.

»Ničesar.«

»Res ne?«

Zmeden je bil in ni vedel, kaj naj ji reče. Bal se je njenih neizprosnihih besed: »Strahopetec si! Za življenje se bojiš!«

Potem se je ujedljivo nasmehnil.

»Ne, ne bojim se. Bati bi se bil moral prej, preden se začel. Izgubljen sem tako in tako. Izdajalec. Prišel bo dan, ko se bom moral sam ustreliti in Rusija mi bo za to hvaležna.«

To pesem je Mata Hari poznala in vedela je, da bo njeno delo lahko.

»Pusti vendar te nezmiselne besede,« je trudno dejala, kakor bi bila že vsega sita.

»Ali bova zdaj jedla?«

Med jedjo ga je že tako premamila, da je bil skoraj prav tak kakor nekoč. In ko mu je poskušala dopovedati, da ga ljubi in da je on ne sme pustiti na cedilu, jo je zmotil sluga, ki je stopil v sobo.

Povedal je, da je prišel Rozanov in da želi z njim govoriti.

»To je mladi mož, ki ni maral zapustiti Pariza, preden ni tebe videl,« se ji je polaskal Šubin.

Imela se je docela v oblasti, smejala se je in uporno vztrajala, da se mora z njim spoznati. In tako se je zgodilo, da se je moral Rozanov še enkrat pred njo zelo suho prikloniti. Mata Hari se ni mogla zadržati, da ne bi bila napravila opazke, ki ga je morala zazdeti.

»Zelo znani se mi zdite. Prav zanesljivo sem vas morala že nekoč videti.«

»Pri vas se moram javiti,« je dejal Rozanov in se obrnil k svojemu višjemu.

Šubin je odgovoril prav tako službeno:

»Doma morate ostati. Jutri na vse zgodaj vam pošljem navodila in vam dam ukaz za odhod.«

Potem je Rozanov šel.

Mata Hari je Šubina očitajoče pogledala:

»Ne morem razumeti, kako je mogoče, da si tega prijaznega človeka tako hitro poslal stran. Ali je mar eden tvojih novih tajnikov?«

»Drugače si dosti bolj prebrisana,« je odvrnil Šubin.

»Saj bi morala vendar sama videti, da je letalec,« je potem dodal.

»Letalec? — Torej bo jutri odnesel kakšna vojna sporočila? — Zanimivo.«

»Že verjamem, da te zanima. Toda smolo imaš. Rozanov ti ne more biti na razpolago, čeprav je morda njemu samemu žal. Jutri se vrne z letalom v Rusijo.«

»S sporočili seveda.«

Šubin je potrdil.

»Najbrž ti je žal, da odhaja. Mene si že tako in tako sita. Nič več te ne morem zalagati s skrivnostmi, ki so za tvojo ljubezen potrebne. — Sicer te pa sploh ne bom več zalagal,« je zavpil, »in zato sem, — da boš vedela, — poslal vse listine iz svojega stanovanja. da bodo pred teboj varne. Jutri bodo v Rusiji.«

Mata Hari se je dvignila.

»Potem pač lahko grem.«

*

Mata Hari je bila pametna, toda ne toliko pametna, da bi bila vedela, da napravi prevelika sreča človeka slepega. Sama ob sebi umevna dolžnost usode — tako se ji je zdelo, ko je premišljala, kako se vse lepo nabira kakor jagode na molku: da je bil mladi letalec, ki pojde jutri v Rusijo z vsemi navodili, ki jih bo potrebovala, že njen prijatelj, da je sama slišala, ko mu je Šubin velel, da ne sme

zapustiti sobe, da je sama vedela, da ima vse listine, ki jih hoče imeti ona.

Vedela je, da ne bo težavno Rozanova spet pomiriti. Tudi je ni prav nič skrbelo, kako bo Alekseja v velemestu našla. Žal ji je bilo le to, da mu ni že prej pripisovala dovolj pomembnosti.

Potikala se je po cesti, dokler se ni približal avtomobil in — obstal. Vse je kazalo, da se je moral nekoliko pokvariti, kajti šofer je stopil z voza in začel nekaj popravljati.

Čez nekaj minut se je odpeljal voz dalje. Čez nekaj minut se je spet pokazal in obstal na istem kraju kakor prej. Mata Hari je poklicala šoferja. Počakala je, da je mož izpregovoril.

Dejal je:

»Zelo neprijetno vreme je, milostna gospa.«

Mata Hari je razumela.

Šofer je potem šepnil:

»Vemo, kje so papirji. Tja vas bom peljal.«

Mata Hari je Andrianija kar občudovala. Mož ve res vse. Prav nič mu ne uide. Zavaruje se proti vsaki nepredvideni oviri.

Nič ni odgovorila. Šoferja je takoj spoznala, čeprav je bil zakrinkan. Sicer se pa tako ni bala za življenje. Sam Dubois ji je bil deveta skrb. Bala se je samo za svoj uspeh.

»Ali ste prepričani, da nas nihče ne zasleduje?« — to so bile prve besede, ki jih je začul šofer iz njenih ust.

»Prepričan sem, milostna gospa.«

»Ali me boste peljali k Rozanovu?«

»Da, milostna gospa. Vrata spi, mi pa imamo ključe. Brez težav boste prišli do njega. Skozi okno nam dajajte potem znamenja, kadar nas boste potrebovali.«

»Poklicala vas bom,« je obljubila Mata Hari.
»Papirji pa morajo biti jutri zjutraj spet tam, kjer so bili.«

»Brez skrbi, milostna gospa. Kakšno znamenje boste dali?«

»Vse luči bom utrnila.«

Bila sta na cilju. Mata Hari je skočila iz avta in bila je kar vesela, da se bo spet srečala s tem sanjavim fantičem. Kako je prav, da ima še zmeraj njegov prstan na roki!

*

Ko ji je Aleksej odprl, se ji je zdel v preprostem domačem suknjiču še zastavnejši kakor v uniformi.

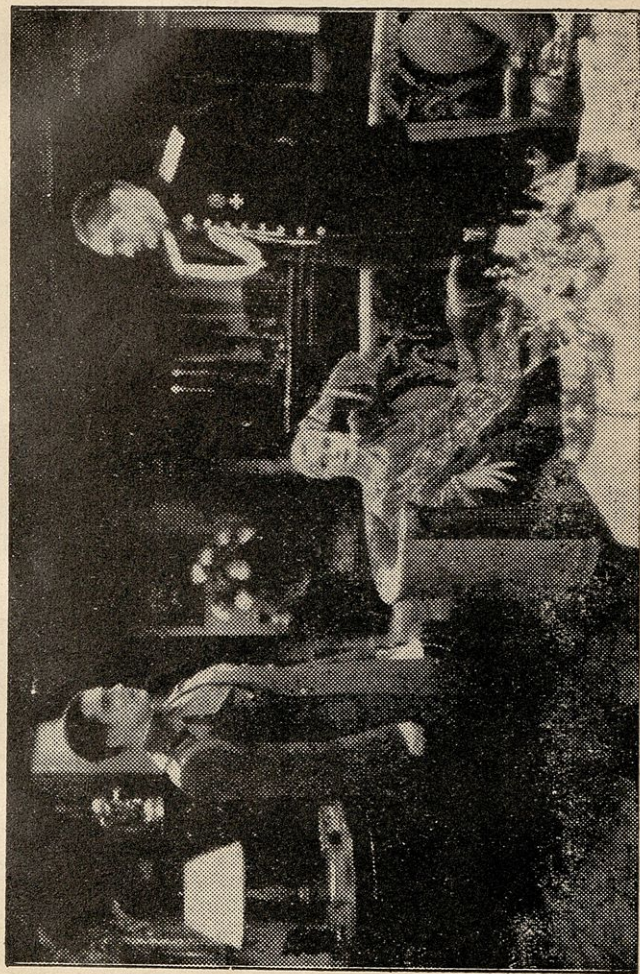
»Dober večer,« mu je samo rekla. »Ali si me morda prej pričakoval? Ali me ne misliš spustiti v sobo?«

Na Aleksejevem obrazu se je pokazalo nepopisno začudenje.

Podzavestno je stopil stran.

Spustil jo je v svoje stanovanje.

*

Ni mogel opaziti, kako natanko je premerila z očmi vso sobo. Za človeka, ki nima nič izkušenj in ki ne zna paziti na malenkosti, ne bi aktovka, ki je ležala na pisalni mizi, najbrž prav nič pomenila. Mata Hari pa je takoj vedela, da je v njej to, kar ona išče. In vendar se ni niti z najmanjšo kretnjo, z najmanjšo izpremembo na obrazu izdala, kako jo to veseli.

»Čudovito stanovanje imaš. Ali si pogosto v Parizu? Če bi le redkokdaj prišel, si nedvomno ne bi sobe tako lepo uredil.«

Rozanov se je naposled zavedel.

»Zakaj si pa prišla sem?«

»Hotela sem te še enkrat videti,« mu je dahnila v obraz.

»Saj si imela vendar dogovorjen sestanek,« ji je segel Rozanov hladno v besedo.

»Ko si šel, sem mu ušla. Videti sem te morala. Zdi se mi, da je Šubin zaradi tega zelo hud name...«

»Tega ne razumem.«

»Jaz sama tudi ne,« je priznala.

»Davi si delala z menoj kakor z...«

»Hudo mi je.«

»In nocoj sem te videl samo z njim.«

»Tega ne smeš tako misliti, Aleksej. Šubin je bogat in dosti vpliva ima. Moj star prijatelj je že. Toda to še ni vzrok, da bi se moral ti name jeziti.«

V njeni bližini je proti svoji volji pozabil, da je ranila njegov ponos. Igračkanje s tem dečkom pa je Mato Hari tako čudno prijetno dražilo, mikalo.

Zagledala se je v sliko, ki je stala na pisalni mizi.

»Kdo pa je to?« je vprašala.

»Moj oče.«

»Dober obraz ima,« je rekla, samo da je nekaj rekla in se potem obrnila k sliki Božje matere, ki jo je osvetljeval sij majhne leščerbe.

»To je Madona iz Kazana,« je dejal Rozanov, ki je bil vesel, da jo zanima vse, kar ima on sam rad.

»Moja mati je sama poromala do kazanskega samostana, da mi jo je prinesla. Samostan je dobrih sto milj od mojega rojstnega mesta.«

»Ali ti je prinesla srečo?« ga je vprašala Mata Hari.

»Zlega me varuje. Svoji materi sem se zaobljubil, da bo zmeraj gorela pred njo lučka. Da je ne bom nikoli ugasnil.«

»Nikoli?«

»Da.«

Mata Hari je bila presenečena. Začudeno ga je pogledala.

»Ti si še deček...«

»Ki te ljubi...«

Tako je odvrnil in jo poljubil.

»Da, ljubim te, kakor ljubim boga, domovino in svojo čast...«

V tem trenutku ga je sovražila. »Zmeraj samo čast,« si je dejala. Na glas pa je rekla:

»Jaz sem pač zadnja...«

»Prva,« ji je zatrdil.

Mata Hari je začutila nekaj kakor sočutje. Tako resen je bil.

Soba je bila v temi. Samo večna lučka je slabo svetila in kazala v medlem soju obris sten.

In sama ni vedela, zakaj je naposled zahtevala, naj ugasne še večno lučko pred sliko Božje matere kazanske. Ali zato, da bi preizkusila svojo moč nad njim, ali zato, da bi dala čakajočim zaveznikom dogovorjeno znamenje?

Rozanov ves čas ni niti za trenutek odvrnil pogleda od nje. Zdaj se je kakor v grozi zastrmel vanjo.

»Marijino lučko?«

»Da, utrni jo,« je poprosila.

Njen obraz se je lesketal v mehkem soju. Privila se je k njemu kakor mehka mačica. Nežno so božale njene roke njegove lase. Rozanov se ji je izvil iz objema:

»Tega pa ne smeš prositi. Obljubil sem, da bo večno gorela.«

Njegova odpornost jo je dražila.

»Ali bi bilo to zame preveč?« je vprašala in v njenem glasu je bil prizvok začudenja.

»Ni preveč,« se je Rozanov razburjen uprl, »toda ne razumem, čemu naj bi bilo to potrebno.«

Njen obraz je ostal nepremičen.

»Da bom videla, ali ti je res več do mene kakor do zaobljube.«

»Ničesar ni, kar ne bi za te storil, toda kaj takega...«

»Ali naj grem?« je vprašala plesalka. Vedela je, da bi šla, brez boja, da bi pustila tudi papirje, ki bi si jih morala prisvojiti, da ne bi niti pomislila na može, ki čakajo spodaj na njeno znamenje. Alcksej je čutil, da misli resno.

Prekrižal se je, plašno stopil k sliki in utrnil večno lučko.

In pustila je, da jo je odnesel v svojo spalnico.

*

Strmela je v nepredirno temo in drhte premišljala, kako naj možem, ki so že zanesljivo prišli, izda, kje leži aktovka. Zmedene besede svojega ljubčka, ki jih ni niti razumela, je pretrgala z vzklikom:

»Na pisalni mizi sem pozabila svojo torbico. Toda to nič ne de. Daj mi kar ti cigareto.«

Čutila je, kako strašno počasi poteka čas in preizkusila minute trpljenja. Igra jo je mikala. Premišljala je, ali bi jo Rozanov izdal, če bi jo razkrinkal. Zanesljivo ne. Ni si mogla misliti, kako bi jo sploh mogel izdati človek, na katerega se je navezala. Doslej se ji to še nikoli ni zgodilo. Dosti jih je bilo, ki so zanjo umrli, ne da bi bili dejali

besedico v obrambo, ne da bi bili izdali njeno ime. Morda bi se Rozanov ustrelil. Ne, ne, Rozanov bi najbrž najprej ustrelil njo in potem sebe. Njo bi skoraj zanesljivo ubil.

Slišala je zelo tiho škripanje vrat in se oddahnila, ko je zamrlo. Zdaj je vedela, da so oni že šli. Soj njene cigarete je bila edina svetloba v neizmer-
ni temi sobe.

*

»Izprva bova zelo siromašna,« je razpletel Rozanov dalje svoje sanje, od katerih plesalka doslej še ni slišala in razumela niti besedice.

Ta stavek pa ji je vse razkril, kar je doslej govoril častnik.

In potem sta ugasnili cigareti, katerih soj je bil dovolj močan, da je Alekseju razkrival smehljaj Mate Hari.

*

Drugo jutro je Mata Hari zelo zgodaj vstala.

Zdaj je bila kar vesela, da je dobila papirje, toda ne preko Šubina.

Ovinek okoli Rozanova je bil dosti lepši, dosti ljubkejši.

Andrianijevi ljudje so ponoči fotografirali vse listine, jih s pomočjo ključa, ki ga nedvomno imajo, prebrali in jih bodo zanesljivo tudi ob pravem času vrnili.

S tem je bilo torej delo opravljeno.

Ko je stopila oblečena v sosedno sobo, je skoraj trčila v moža, ki je prav tedaj prinesel torbo z listinami nazaj.

Ko jo je zaslišal, se je postavil v prežo in napel revolver. Morda je mislil, da ga bo Rozanov prisenetil.

Če bi bil Rozanov res tisti trenutek stopil v sobo...

Možak je šel.

*

Mata Hari se je zastrmela v sliko Božje matere in v ugaslo večno lučko. Morda je mislila na lučko, ki je zmeraj brlela pred kipom njenega Bude in na tuje stihe, ki jih je med plesom izgovarjala, kadar je to lučko prižigala.

Prav za prav se je odločila, da pojde brez slovesa in se je sama sebi čudila, da tega ni storila.

Sedla je k pisalni mizi, nekaj napisala, spet raztrgala in pustila naposled samo majhen listič z nekaj besedami za slovo.

Dobre volje je bila. Vso jo je prevzelo čudežno občutje, da je dobro opravila svoje delo. Kako lepo je vendar to življenje...

Odpeljala se je domov. Tam je pozajutrkala, se preoblekla in se peljala k Andrianiju, s katerim se je bila domenila za sestanek.

Že na cesti jo je srečal.

*

»Oho, milostna gospa!« je vzkliknil, da so ga lahko vsi slišali. »Kako pa, da ste danes tako zgodaj vstali?«

»Vem, da ste tudi vi med tistimi, ki mislijo, da nikoli ne delam,« je z medlim nasmeškom odgovorila Mata Hari. »Za nove plese se pripravljam. Videli boste, kakšni bodo!«

In medtem, ko sta se tako menila, sta oba natančno pazila, ali ju kdo ne opazuje.

Le malo ljudi je bilo ob tej uri na cesti. Neki častnik, ki jo je spoznal, se je ozrl za njo, toda njega se ni prav nič bala. Bil je samo radoveden.

»Če imate isto pot kakor jaz, vas prav rada vzamem malo s seboj,« je dejala Mata Hari.

»Zelo bi me veselilo,« je odvrnil Andriani in sedel v njen avto.

Mata Hari se je naslonila globoko nazaj.

»Saj veste, Andriani, da se prav nič ne bojim, toda ne morem se otresti občutka, da me nekdo zasleduje. Vem, da je to nezmislno in da bi opazovalca prav hitro odkrila...«

Ko so me zasledovali na poti proti paviljonu, sem tudi opazila.

Sama sebe ne razumem več. Ali morda kaj ni v redu?«

Andriani se je zamišljeno pogladil po bradici:

»Da, nekaj zelo neprijetnega. Carlotta se je sama ustrelila — v svoji spalnici — morda je bila nesrečno zaljubljena...«

Oči Mate Hari so se zagledale vanj, kakor bi ga hotele predreti. Prepričana je bila, da ji prikriva pravi vzrok. Prepričana je bila, da ji ga ne bo odkril, vendar je silila vanj in skušala izvedeti pravi vzrok Carlottine smrti.

Ko je ostal neizprosen, je užaljeno rekla:

»Ali mi nič več ne zaupaš?«

Andrianijeva roka je spet pogladila bradico:

»Ne, nikomur ne zaupam. Nobeni ženski. Prej ali slej izgube vse glavo. Za nič, da, čisto za nič delate vse neumnosti. Neprijeten je poklic, kjer je treba delati z ženskami, zlasti če te lahko poklic glavo stane.«

In po kratkem molku je dejal, to pot prvič čisto odkrito:

»Toda jaz ubijam zmeraj prvi...«

Po teh besedah je vzel cigaretno dozo in kakor bi bil pogovor prav vsakdanji, si je prižgal cigareto. Tudi njej jo je ponudil.

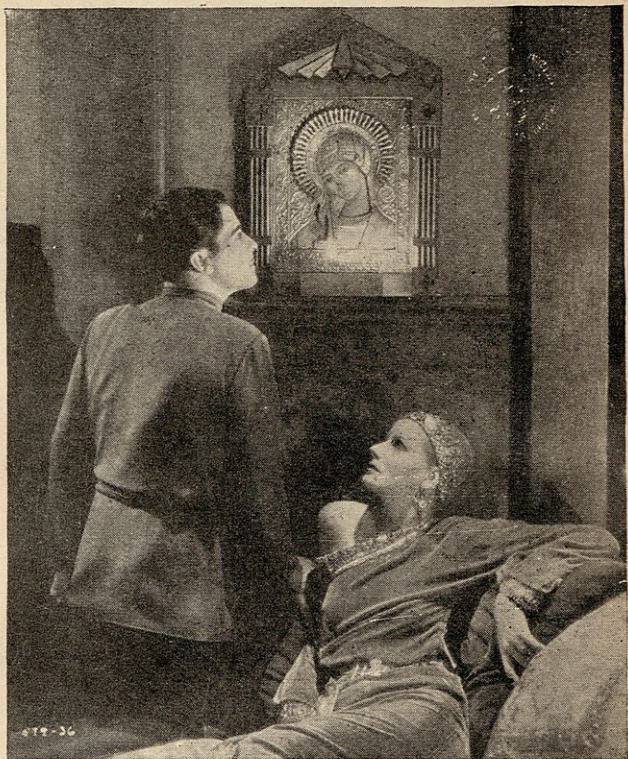
Vzela jo je in se smehljala.

S cigareto vred ji je dal tudi košček papirja.

Hitro ga je zvila in si ga zataknila v rokav.

*

»Nenavadno težaven ključ,« je dejal Andriani. »Vso noč sem sedel, pa nisem ničesar odkril. Prepričan sem, da ima Šubin ključ, brez katerega sporočil ne moremo razrešiti.«

»Šubin...« je premišljala Mata Hari. Potem je hitro rekla:

»Ne vem, ali ti je znano, da ga je obiskal Dubois. Toda ne delaj si skrbi. Jaz bom že vse uredila, da bo prav. Šubina bom že spravila v koš.«

»Nocoj si res dobro delala,« je nadaljeval Andriani, ki je bil prepričan, da bo Mata Hari opravila svoje delo prav do konca, »toda, — naposled delo ni bilo prav nič neprijetno.«

»Pač!« — to je bilo vse, kar je Mata Hari odvrnila.

»Zdi se mi, da bi nam utegnil ta mladi Rus dosti pomagati.«

Tako je mislil Andriani.

Toda Mata Hari ga je pogledala in odkimala:

»Zdi se mi, da njega ne bi bilo mogoče zaplesti. Preveč dá nase, preveč dá na svojo čast.«

»Kaj pa, kaj pa,« je odvrnil Andriani in se nasmehnul.

»Nikari mi vendar ne pravi, da si ti ne bi mogla oviti okoli prsta človeka, ki je vate zaljubljen!«

Mata Hari je čutila, da ji ne verjame in da ga ne bo mogla prepričati.

»Prelahko je,« je dejala po daljšem molku, »in taka reč me prav nič ne veseli. Saj si lahko misliš...«

»Zakaj ne govoriš odkrito?« je dejal tedaj Andriani. »Hudo ti je zanj, ali ne?«

Tako resen je postal iznenada.

Potem ji je dal roko, da bi se od nje poslovil.

Ustavila je avto.

Preden je šel, ji je še rekel:

»Pazi! Neprevidna postajaš. Ne pozabi, da vohunka ne sme biti tudi ženska — in da mora vohunka srce pozabiti. Pozabiti, zapomni si!«

»Brez skrbi bodi,« se mu je zahvalila in se odpeljala dalje.

*

Nekaj minut nato je obstal njen avto pred hišo, kjer je stanoval njen skladatelj, ki jo je spremljal pri vseh plesih.

Resnico je govorila, ko je rekla, da pripravlja nove plese in skoraj želela si je, da bi imela za ves dan trdega dela. Čutila je, da je nervozna, in kar je bilo še huje, sama s seboj je bila nezadovoljna. In čeprav jo je misel, da je v nevarnosti, dražila in izpodbujala, je bila vendar utrujena, izmučena.

Rozanov? Ne, on se ji ni prav nič smilil. Boj z njim je bil zanjo dosti prelahek. Neprestano je z očmi strmela na prstan, ki ji ga je bil podaril.

Zakaj ga ne vrže stran? — se je začudeno izpraševala.

Odtod ni bilo daleč do ruskega poslaništva. Šoferju je naročila, naj počaka pred lokalom njene šivilje, in stopila z voza.

Natanko je gledala, ali ji kdo ne sledi. Ogledovala si je izložbena okna, ki so jo prav malo zanimala in kupila tu in tam kakšno malenkost, ne

da bi bila kaj opazila. In vzlic temu — takrat, ko je stopila v dvigalo, ki jo je bližalo Šubinu, je čutila, prepričana je bila, da je zasledovana. Zdelo se ji je, da preže nanjo nevarnosti od vseh strani.

Neznatni košček papirja, ki ji ga je bil izročil Andriani, bi pomenil zanjo smrt, če bi ga dobili pri njej. Ničesar ne smejo najti. Tudi tega papirja ne. Prepozno je že, da bi bežala in tu tudi potrebno ni bilo. Tu je nihče ne bo mogel preiskati.

Saj je bilo prav neverjetno, da bi jo prijeli v navzočnosti Šubina.

*

Sluga ji je prišel naproti. Stara znanca sta si bila že.

»Klanjam se, milostna gospa,« jo je nagovoril. »Že dolgo nas ni doletela čast, da bi vas bili videli. Toda prav danes ekselence ni doma.«

Mata Hari je strmela neprestano proti vratom in premišljala, kaj naj bi zdaj storila. Prav nič več se ni bala. Saj bo že našla kakšno pot, da se bo tu izpoznala.

»Škoda,« je dejala potem. »Tako rada bi se z njim pogovorila! Kaj pa — ali mu ne bi mogla napisati nekaj vrstic?«

»Seveda!« je hitro odvrnil sluga, jo odvedel k pisalni mizi in položil pred njo papir in črnilo.

*

Premišljala je o svojih pustolovščinah na Angleškem, ko so prebrskali vse njene stvari, pa niso našli ničesar. Njen kovčeg ni imel nikakšnega dvojnega dna in nobenih skrivnih listin ni bilo nikjer. Nikomur ni prišla na misel steklenica težkega, temnega parfema, ki je služila za razkrivanje skrivnosti.

Česar nihče ne skrije, tega nihče ne išče. To je vedela Mata Hari, ker je bila že vohunka. Odločila se je, da listka ne bo skrila. Vzela ga je iz rokava in ga spravila v ovitek, ki ga je skrbno zalepila.

»Pismo bom pustila na pisalni mizi,« je vzkliknila slugi in položila zavitek k drugi Šubinovi pošti. Sluga se je nemo priklonil in hkratu tako pomembno, kakor bi hotel s poklonom tej lepi ženi povedati, da je vaje varovati skrivnosti dveh, ki se ljubita.

Mata Hari se ni mogla odločiti. Morda so bile vse njene skrbi, vsa njena bojazen odveč. Morda je sploh nihče ne zasleduje.

Ni vedela, ali jo bodo morda zunaj preiskali in nevarno se ji je zdelo, da bi pustila pismo pri Šubinu. Nikakor se ni mogla odločiti.

»Kaj pa dela vaš sin?« je vprašala slugo, da bi pridobila nekaj trenutkov časa. Vedela je, da bo naposled začel klepetati.

»O, hvala, dobro mu gre, milostna gospa.«

Bil je res iz srca hvaležen, da se je ljubica njegove ekselence spustila z njim v pogovor. »Saj veste. Sin mi je vse. Moje upanje je, moje ...«

*

Neka vrata so se odprla. Mata Hari se ni prav nič zdrznila. Pogovarjala se je dalje s slugo — prav nič ji ni bilo treba reči in vprašati. Dobro je vedela — mož, ki je pravkar vstopil, ni bil nihče drug kakor Dubois, šef tajne policije.

Edino, čemur se je pri Duboisju čudila, so bile njegove nerazumljive, predirljive oči, o katerih se je že Šubin z njo pogovarjal. Pri njem se je že v očeh videlo: tega, česar se je lotil, ni več izpustil. In to pot je bil njegov boj namenjen Mati Hari.

Z neizmerno pridnostjo in nadprirodnim darom za kombiniranje je zbral informacije o njej. Zvedel je za vsa njena potovanja in za vsa njena znanja. Prepričan je bil, da se mora precej polkov njej zahvaliti za smrt večine svojih ljudi.

Z njim sta šla neki moški in neka ženska.

»Milostna gospa, saj me poznate,« se je obrnil k Mati Hari. »Zelo žal mi je, da vam moram delati sitnosti, toda kolikor vem, je v vaših rokah neka listina, za katero ne želimo, da bi jo vi imeli. Zelo žal mi je, da vas moram dati preiskati.«

»Za to nimate pravice,« je vzkliknil prestrašeno stari poslaniški sluga. »To je navadna podla žalitev. Dama je dobra znanka naše ekselence. Nahaja se

v poslopju ruskega poslaništva. Vi nimate tu ničesar iskati.«

»Oprostite,« mu je segla v besedo plesalka, ki je vedela, da je izgubljena, če bo starec omenil pismo.

»Pomirite se, prosim...«

»Toda to je vendar neverjetno...«

Duboisjev spremljevalec je odrinil slugo v stran. Mati Hari se je v tem trenutku, ko je bila v nevarnosti, vrnila spet vsa hladnokrvnost, ki jo je bila prej zapustila.

*

»Gospod Dubois, vi boste odgovarjali za vse, kar delate. Jaz sem vam takoj na razpolago.«

Dubois je pokazal v sosedno sobo, kamor je stopila Mata Hari, ki jo je spremljala kriminalna uradnica, brez pomišljanja.

Preiskava se je začela. Med tem sta Dubois in njegov spremljevalec preiskala stol, kjer je sedela. Ozirala sta se po sobi in gledala, ali ni plesalka kaj zavrгла. Brez uspeha.

»Ali ste kaj sprejeli od dame?« je naposled vprašal Dubois.

»Nikakor ne... Ona...«

V tem trenutku je Mata Hari, ki je ta pogovor slišala, na ves glas kriknila.

Sluga je skočil proti sosedni sobi.

»Samo igla je bila,« je tiho dejala Mata Hari. Dvignila je roko, na kateri se je poznala dolga krvava praska.

»Ali mi lahko prinesete malo vode?«

»Draga, ljuba gospa, to je naravnost strašno. Čakajte, takoj vam bom prinesel vode.«

In že je šel.

Mata Hari se je olajšano oddahnila, ko je videla, da starca ni več blizu. Kriminalna uradnica je sporočila, da ni odkrila ničesar.

»Ali delate pogosto take neumnosti, gospod Dubois?« je vprašala Mata Hari posmehljivo.

»Ne, milostna gospa,« je odvrnil Dubois hladno. »Navadno sumljive ljudi kar aretiram.«

Potem je šel s svojima spremljevalcema.

*

Sluga se še zmeraj ni mogel pomiriti zaradi krivice, ki se je primerila milostni gospé. Neprestano se ji je opravičeval, da se je moglo kaj takega primeriti. Plesalka ga je mirila. In hkratu je premišljala. Dubois je nedvomno ni videl z Andrianijem. Drugače bi jo bil dal že med potjo preiskati. Menda je samo slutil, zaradi česa je šla k Šubinu na obisk. Moral je vedeti, da mu je hotela nekaj oddati. Toda odkod? Dolgo ni mogla priti do nikakršnega verjetnega sklepa. Nekaj se tu ni moglo ujemati. Toda kaj? Naposled ji je prišlo na misel: Carlotta se je sama usmrtila. Nedvomno je kaj govorila. Toda kaj?

Šubin nedvomno ni nič rekel. In najbrž tudi ni slutil, da ga bo po včerajšnjem prizoru še enkrat poiskala.

Odločila se je. Vstala je in rekla slugi, naj ji vrne pismo, ki ga je napisala. Da ga bo rajši kar sama izročila ekscelenci.

Zapustila je hišo in se je prav za prav čudila, da je niso zadržali in je še enkrat preiskali. Zdaj je bilo pismo v njeni torbici.

Toda ne, nihče je ni nadlegoval.

Ta doživljaj ji je spet vrnil dobro voljo.

*

Hotela je priti do kakršnegakoli konca in se je trdno odločila, da bo poiskala Šubina.

Nihče ni prišel na njeno trkanje. Potem je opazila, da so bila vrata samo prislonjena.

Vstopila je in hitela po stopnicah proti Šubinovim sobam.

Prestrašila se je:

Šubin, ki si je bil nataknil zmečkan suknjič uniforme, je slonel docela skrušen pri pisalni mizi. Poznalo se mu je, da je neprespan. S pestjo je oklepal revolver.

Zdelo se je, da sploh nič ne sliši.

Stopila je k njemu in ga stresla. Občutila je nekaj kakor gnusno zaničevanje. Najbrž je spet preveč pil in pri tem sklenil nekaj takega, kar bi morada z njim vred pahnilo tudi njo v pogubo.

Vstal je.

»O, ti si prišla? Hotela si biti pač zraven, ko me bo hudič vzel!«

»Saj si znorel, Šubin,« je kriknila plesalka.

»To bi ti bilo najbrž prav vseeno!«

Z velikim naporom je poskušal ohraniti ravnotežje. Potem je potegnil z roko čez čelo, da si je naravnal lase, ki so mu zakrivali oči, in se zastrmel vanjo.

»Šubin!« — poskušala je dati v svoj glas toliko toplote, kolikor je bilo pri njeni jezi sploh mogoče — »kaj pa te je vendar obsedlo? Da bi hotela kaj takega? ... Za to sva bila vendar preveč dolgo prijatelja. Danes sem bila pri tebi na poslaništvu, da bi se ti opravičila. Sam veš, da te prej še nikoli nisem prosila odpuščanja. Včeraj si bil z menoj res grd in ne smeš se čuditi, da sem bila tudi jaz s teboj.«

»Aha — zdaj si se spet spomnila mene,« je zakričal Šubin.

Mata Hari je pričakovala kaj hujšega. Samo ljubosumen je bil. Tega je bila pri njem že vajena. Stopila je k njemu.

»Pameten bodi, Šubin, in ne dolgočasi me spet z takšnimi prizori, da ti iznova ne pobegnem.«

Pograbil jo je za rame in jo potegnil k sebi, tako blizu, da je začutila njegovo vročo sapo na licih.

»Zaradi tebe sem postal izdajalec« — še tesneje jo je pritisnil k sebi — »toda to mi je vseeno. Če pa se norčuješ iz mene, tedaj začnem blazneti. Tvoj večni: ,Tega ne boš storil, Šubin', in ,to boš storil,

Šubin,‘ in ‚Zdaj sem pa videla moškega, ki mi je vseč, Šubin,‘ ali pa: ‚Ti ostaneš tu, Šubin,‘ ‚Ti nisi dosti prida, Šubin,‘ — to me boli, da boš vedela. Pa naj že bodo tudi te besede! Da si storila to iz mene, nič ne de. Toda če boš delala še grdo z menoj, če me boš spravila v pekel, pojdeš tudi ti z menoj. Izprva sem hotel iti sam, toda v tvoji družbi bo ta pot prijetnejša.«

Mata Hari ga je strme pogledala.

*

Vedela je. Takšen konec ne sme biti. Preveč nevreden bi bil njega in nje.

Šubin je z drgetajočimi rokami iskal nekaj po pisalni mizi. To dolgem iskanju je prijel nekaj zlatih peres in jih ji pokazal. Bil je okras njene čepice, ki jo je nosila prejšnji večer.

»Pametna si, draga moja ljubica, toda jaz sem pametnejši,« je udarilo iz njega. Stisnil je nakit v svojih brutalnih pesteh.

»Kje si pa to dobil?« ga je kratko vprašala, čeprav je že vedela, kakšen bo njegov odgovor.

Njegov smeh je zadonel po vsem stanovanju.

»Sobo Rozanova sem dal preiskati, da bi se prepričal. Ko mi je dejal Dubois, da mi nisi zvesta, mu nisem mogel verjeti, ker verujem v ženske. Ta zali deček z ljubkim obrazom ti je bil torej več kakor jaz. Res lep bi moral biti ta Rozanov, če bi ga postavili k zidu. Dobro vem, zakaj si bila včeraj pri njemu. Izroči mi papirje!«

Mata Hari je prebledela.

Torej tako daleč si je zamislil Šubin svoje maščenje. Rozanova je hotel ovaditi, da bi ga ustrelili kot izdajalca.

Pa vendar se je premagala.

»Nikakšnih papirjev nimam.«

»Lažeš. Dobro vem, zakaj si prišla k njemu.«

Besnel je. Zagledal je njeno torbico na mizi in odprl jo je, da se je njena vsebina razletela po sobi. Listič z zapiski o ključu mu je bil menda v neizmerno zadoščenje. Strašno dolgo je strmel vanj.

Mata Hari je stala tiho, potuhnjeno zraven njega in se pripravljala na skok. Šubin je bil preveč iz sebe, da bi se zavedal nevarnosti.

Stopil je k telefonu.

»Poklical bom Duboisja,« je dejal. »Trije vohuni bodo skupaj ustreljeni. Midva, Mata Hari in jaz ... in lepi Rozanov. Ali ti je to všeč, kaj?«

Še toliko se mu je posrečilo, da je povedal številko. Tedaj pa je ona že pograbila revolver in ustrelila.

Med padcem je Šubin potegnil telefon s seboj. Neprijetna tišina je nastala v veliki, skoraj prazni sobi.

Prenapetim živcem lepe plesalke se je zdelo, da se sliši neke daleč škripanje parketov. Mehanično je pograbila telefon, izvila Šubinu slušalo in položila aparat nazaj na mizo.

Potem je vzela žepno zrcalce, ki je prej padlo iz torbice na tla, in ga poddržala pred Šubinovimi ustmi. Šubin je bil mrtev.

*

Nihče ne bi smel najti česa takega, kar bi pričalo, da je bila ona tu. Skrbno je zbrala vse malenkosti, ki so padle iz njene torbice. Nataknila si je rokavice in odstranila vse odtiske prstov na revolverju, telefonu, stolu, kjer je sedela, in na pisalni mizi. Sicer pa to tako ne bi bilo bog ve kako važno. Saj je bila prejšnji večer pri Šubinu. Toda hotela je biti docela varna, da je niti zasliševati ne bi mogli.

Pobrala je revolver in ga po dolgem preudarjanju položila na tla, zraven mrtvečeve roke.

Šum, ki ga je že prej slišala, je postajal močnejši.

Lesena vrata z zidom vred so bila debela. Ni bila sicer preveč zmedena, toda negotovost jo je mučila. Ali je res kdo v bližini? Mata Hari je zbrala vse svoje moči in odprla vrata. Morala se je prepričati, da je sama. Ali ni nikogar? Naj bo že kdorkoli, samo da bo vedela, kdo je prav za prav. Še enkrat je stavila vse na eno samo kvarto.

Rozanov je stal pred njo.

*

Vsakogar drugega bi bila pričakovala, le njega ne. Nemo sta strmela drug v drugega. Nihče ni vedel, kaj naj stori. Potem je pograbila njegovo roko in ga vročično vprašala:

»Mislila sem, da si že odletel zjutraj v Rusijo?«

Tudi on ji je hotel zadati tisoč vprašanj, pa je najprej odgovoril na njeno:

»Šubin mi je sporočil, naj pridem takoj, brez odlašanja k njemu. Ko pa sem prišel na poslaništvo, mi je dejal vratar, da Šubina ni v pisarni. Potem sem poklical po telefonu in nihče mi ni odgovoril. Zato sem prihitel sem. Vsega skupaj ne razumem prav nič.«

Nežno se je naslonila nanj in ga prijela za roko.

»Zelo neprijetno jutro sem imela,« ga je poskušala pomiriti. »Šubin je v sosedni sobi, toda — do nezavesti pijan.«

Ko pa je hotel odpreti vrata, ga je hitro zadržala:

»Saj ni vredno hoditi k njemu,« je hladno dejala.

»Toda — ukazal mi je...«

»Pijanci ne smejo ukazovati. Tudi mene je poklical in mi naročil, naj takoj pridem.«

Mata Hari je pogledala Rozanova.

»Saj si že dobil svoja navodila. Ta so bila važna in dal ti jih je, ko je bil še trezen. Bojim se, da si že predolgo odlašal. Morda ti bo dala ta kratka zamuda pečat izdajalca. Pojdi torej! Res ne razumem, kako te more zadržati pijanost takega človeka, da ne opraviš svoje svete dolžnosti.«

Privil jo je k sebi:

»Daj, reci mi vsaj ,na svidenje‘!«

Poljubila sta se in potem je on šel.

Ko se je pri vratih sosedne sobe obrnil, je stala nepremično in njene oči so bile uprte v daljavo.

Planil je nazaj k njej in jo burno, vroče objel.

»Zdi se mi, da se ne bova nikoli več videla, Aleksej,« je šepnila. »Če se bo kaj primerilo tebi ali meni . . . Prvič v življenju si želim, da bi bila živela drugače. Rada bi, da bi ti to vedel. To hočem in prosim te, verjemi mi, da bi rada živela s teboj, pa ne bi mogla postati to, kar si ti. Ti bi moral postati takšen, kakor sem jaz. Potem — potem bi bilo tako lepo.«

Izvila se mu je iz objema.

»Pojdi zdaj!«

»Toda vrnem se,« je govoril kakor v vročici.

»Prosim te, nikari. Nikoli. Pojdi!«

»Tako ne morem iti. Poljubi me še enkrat!«

In stisnila je Alekseja, ki ga je silila, naj gre, tako trdno k sebi, kakor bi ga hotela za večno zadržati.

*

Za Rozanovim je tudi Mata Hari zapustila samotno hišo.

Njen šofer, ki je še zmeraj čakal na Vêndomskem trgu, ni mogel opaziti na njej ničesar nenavadnega. Samo to, da je bila morda nekoliko bolj bleda kakor navadno.

Dolgo je trajal njen obisk — toda točna tako ni bila skoraj nikoli. Naročila mu je, naj se vrne do-

mov. Ni stopila v avto. Toda tudi to ni bilo za šoferja nič presenetljivega.

Pol ure nato je spet sedela v novem avtu in se peljala k Andrianiju.

Vse, kar se je bilo zgodilo po odhodu Rozanova, je bilo kakor v podzavesti.

*

Peljala se je k svoji šivilji, poslala svoj avto stran — to je bil njen način, da se je ogibala nevarnosti. In ko sama ni imela nobenega pravega duševnega dela, je začela iznenada premišljati o smrti.

Še včeraj se je norčevala iz Šubina, ko je govoril o smrti, in zdaj, ko ga ni bilo več med živimi, je začela sama misliti nanjo.

Tisoče in tisoče je sama poslala v smrt in vendar še ni nikoli videla nikogar umreti. Zdaj je pa vedela, kaj se to pravi.

Andriani je takoj spoznal, da nekaj ni tako, kakor bi moralo biti. Ne da bi bil odkril v Mati Hari kakšno izpremembo, — ne, še dolgo ne, toda predbro jo je poznal vzlic temu. Šla sta v majhno delovno sobo. Stari možak z brezbriznimi sivkastimi očmi je poslušal izpoved Mate Hari, da je ustrelila Šubina, tako ravnodušno, kakor bi mu bila pripovedovala nekaj vsakdanjega.

Vse mu je povedala v odsekanih stavkih, vendar pa ni mogla zatajiti v glasu ponosa na svojo spretnost.

»Kje so papirji?« je bilo Andrianijevo prvo vprašanje. Izročila mu jih je, on pa jih je takoj sežgal.

»Nič več nam ne koristijo,« je dejal. »Kakor sem izvedel, je Carlotta, preden se je sama končala, dala Duboisju nekaj migljajev, ki so ga o vsem natanko poučili. Dubois je moral torej vedeti, da je Šubin zapleten v to zadevo in možak je šel v past. Toda drugače, kakor je Dubois pričakoval. Vsekako pa je skoraj zanesljivo, da je Dubois opozoril rusko poslaništvo na to nerodno zadevo. Poslaništvo je nedvomno izpremenilo ključ šifer. Vse naše prizadevanje je bilo torej zaman.«

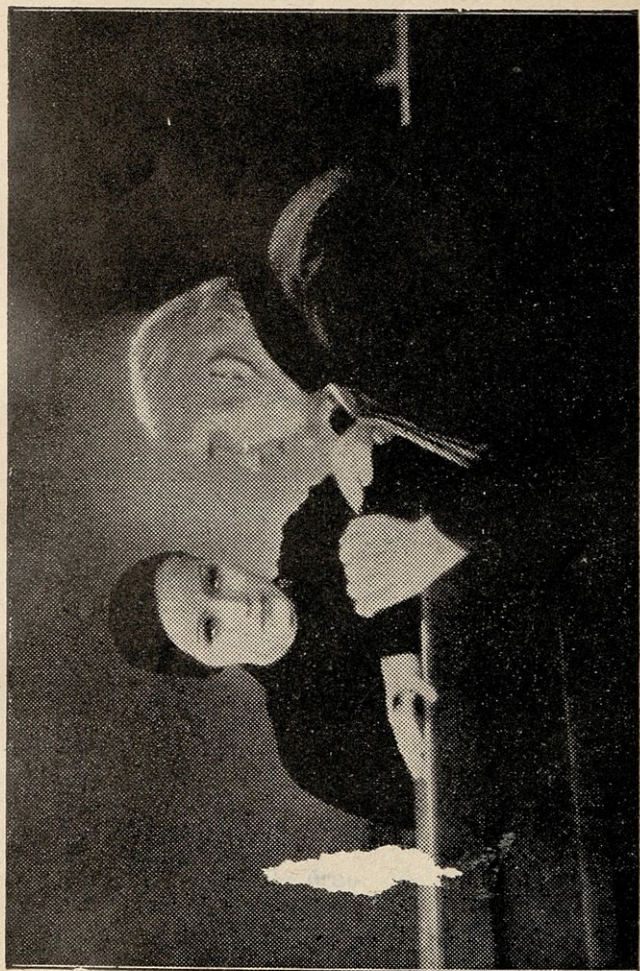
Andriani pa ni bil mož, ki bi zaradi neuspelega boja izgubil glavo.

»V teh okoliščinah skoraj nisi mogla nič boljšega storiti. Hudo je in obžalovati je treba, da je prišlo tako daleč. Toda —« in Andriani se je zleknil nazaj v naslanjač — »povej mi, ali nisi izgubila glave in storila zločina samo zaradi tega, ker ti je bilo za Rozanova žal?«

Mata Hari ni odgovorila.

*

Andrianijevo življenje je bilo nekaj posebnega. Nihče ga ni mogel razkriti. Na njegovem obrazu se ni dalo nikoli nič brati. Nikoli ni bilo mogoče vedeti, kaj kuha svoji notranjosti, kaj šele, da bi kdo odkril, kakšne načrte ima. Pri tem pa je vsakdo mislil, da ga pozna.

Njegovo življenje je potekalo na videz nenavadno enakomerno. Vsako jutro ga je bilo mogoče srečati v njegovem malem igralskem klubu, zvečer pa v paviljonu.

Pogosto je imel pri sebi prijatelje in znance. Popoldne se je mudil vsak dan na boulevardih. Vse je kazalo, da se nenavadno zanima za knjige. Pogosto je brskal cele ure po trgovinah, kjer so prodajali stare knjige.

Vsak dan ga je vodila pot v majhno trgovino v bližini notredamske cerkve, kjer je gospa Durandova kupčevala s knjigami. Nihče ni prav vedel, od česa živi ta ženska, kajti njena trgovina je imela prav za prav malo odjemalcev.

*

Ta dan je prišla gospa Durandova Andrianiju že k vratom naproti. Pozdravila ga je hitro — poznalo se ji je, da je zelo vznemirjena — in Andriani ji je sledil takoj v stranske prostore njene trgovine.

Temno je bilo.

Kopica starega pohištva je delala povsod napotje. Gospa Durandova je odvedla Andrianija po ozkih polžastih stopnicah kvišku, odprla vrata neke sobe in pokazala na — Mato Hari.

Šele ko ji je Andriani položil roko na ramo, se je ozrla. Oblečena je bila črno. Zdelo se je, da je postal njen obraz še ožji.

Kar koprnela je, da bi prišel kdo, ki bi ji povedal kaj več, kaj se godi zunaj v svetu, ki ga že dolge tedne sploh ni več videla, pa je dobro vedela, da ji bo Andriani vse zamolčal, kar bi tako rada vedela.

»Tu se ne morem več skrivati,« so bile njene prve besede, ki jih je namenila Andrianiju.

V dolgih dnevih premišljanja in še daljših nočeh brez spanja je dozorel v njej ta sklep.

»Kaj pa ti spet blodi po glavi?« je odsekano dejal Andriani. Prvič je pokazal na svojem obrazu nekaj, kar je bilo podobno razburjenju.

Nagubal je čelo:

»Vse sem že naredil, da boš lahko brez nevarnosti pobegnila . . .«

»Ne maram pobegniti,« mu je ostro segla v besedo. »Ubila bom vsakogar, ki mi bo hotel zastaviti pot . . .«

Andriani se je nehote umaknil za korak nazaj.

»Šla bom!« je zakričala nad njim. »Nihče me ne more zadrževati. Zvedela sem nekaj, kar ste mi vsi zamolčali. Aleksej leži tu prav blizu in ranjen je. Vem, da hrepeni po meni, da me hoče videti. Samo še nanj mislim in moram sedeti v tej umazani sobi, kjer se mi vse gnusi, ko me on čaka, in pri tem sem jaz vsemu kriva . . .«

Andriani se je spet nasmehnil.

»Nikoli nisem prav za prav mislil, da si histerična . . .«

Prepričan je bil, da jo bo spravil spet k pravi pameti in je bil kar presenečen, ko ga je z ujedljivim glasom prekinila in se mu grozeče približala:

»Bojim se, da me ne poznaš prav dobro. Kaj veš, koliko sem tu pretrpela? Ali ne moreš razumeti, kako me ta osamelost tišči? ...«

Andriani se je odločil, da bo svojo taktiko izpremenil.

»Bodi vendar pametna,« ji je prijateljsko dejal. »Odkod pa prav za prav veš, da je Rozanov ranjen?«

»V časnikih sem brala.«

»A, samo v časnikih. Toda Rozanov je menda že davno mrtev. Ni prav verjetno, da še živi.«

»Ni mrtev!« je kriknila in v svojem obupu je hotela skočiti vanj. »Ne sme biti mrtev.«

Andriani jo je prijel za roko:

»Ali ga ljubiš?«

»Da.«

Izpustil je njeno roko.

»Nič nimam proti temu,« je nadaljeval Andriani zelo hladno in naposled odločno. »Kar se mene tiče, ga greš lahko gledat. Toda svarim te.«

»Hvala.«

Mata Hari je pozabila vso previdnost in mu pokazala vse svoje sovraštvo, vse svoje zaničevanje.

»Prav nikakšne nevarnosti ne vidim. Blazna sem bila. Zakaj sem pustila, da si me zaprl? Kaj me

briga Šubinov samomor? — Praviš, da bodo rekli, da se je zaradi mene ustrelil? To je storilo že precej ljudi. Nikoli se nisem skrivala. Nihče ne bi ničesar sumil, če bi se še nadalje kazala. Zdaj pa so si že ustvarili sodbo o meni...»

Andriani ji je segel v besedo:

»Kako neumna si! Govorice o Šubinovem samomoru je nalašč raztrosil Dubois.

S tem te je hotel ujeti. Toda poslušaj me zdaj! Moje potrpežljivosti bo kmalu konec. Če bi te dobili, bi te bili že davno zaprli in prav hitro te najbrž ne bi izpustili iz zaporu. Rešiti sem te hotel. Takoj lahko odpotuješ iz Pariza. Za vse sem že poskrbel. Svoje obleke hočeš še, kaj ne? Prosim, poslal ti jih bom. Na Holandsko greš lahko. Niti ni potrebno, da bi sama potovala. Vzemi s seboj, kogar hočeš. Rad ti bom pomagal, toda samo, če boš pustila, da ti pomagam. Tvoj potni list je v redu. Čez Le Havre se boš peljala v Amsterdam. Dosti dela sem imel, preden sem vse lepo uredil. V Amsterdamu te pričakuje naš človek D 14 z navodili.«

In pri tem je Andrianijev glas izgubil vso svojo prejšnjo ostrost:

»Morda se boš čudila, zakaj se s teboj toliko trudim.«

»Prav nič se ne čudim,« je posmehljivo odvrnila Mata Hari. »Bojiš se, da bom kaj preveč povedala, če me po naključju primejo.«

»Morda. Toda naj bo karkoli — nočem, da bi te sploh prijeli.«

»Jaz pa ti povem, da ne maram iti na Nizozemsko, vsaj tako dolgo ne, dokler ne vidim njega še enkrat. In videla ga bom. Bila bi že šla, če ne bi bil ti med tem prišel.«

»Prepričan sem, da te bodo prijeli,« jo je poslednjič opozoril Andriani.

»Moram ga videti,« je trdno odločena odvrnila Mata Hari.

Zdaj ni bila več vohunka, ki je poskušala razkriti svoje srce možu, s katerim je hodila skupaj po poti zločina.

»Ne mislim vas spravljati v nevarnost, Andriani, ne maram, da bi kdo trpel zaradi mene, toda moram ga videti še enkrat. Zvedeti mora, da mi je hudo, da me boli, ker trpi zaradi mene. Hočem, da mi bo verjel, da ga res ljubim. Tako pogosto sem že rekla te besede in tako pogosto so mi ljudje verjeli. Zdaj vem, kaj je bolečina. Prav za prav sem to že davno vedela, zmeraj vedela — pa sem pozabila, ko je šlo za druge...«

»Zmeraj se konča na isti način...«

Andriani je zmajal z glavo:

»Ali se spomniš še Carlotte? Sama se je končala, ko se je zaljubila. Mi se smemo zaljubiti samo v svoj poklic. Ta nam pa ne dovoli, da bi mu postali nezvesti, tudi za trenutek ne. Če postanemo slabi,

moramo umreti. Sami do sebe nimamo nikakšne pravice.«

»Kam pa prav za prav meriš?« ga je iznenada vprašala Mata Hari, ki se je njegove dobrotljivosti že od nekdaj bolj bala kakor njegovega sovraštva.

»Hotel sem te samo opozoriti, da vohuni nimajo nikjer prijateljev. Nikoli ne vedo, odkod prileti krogla.«

Mata Hari se je vzravнала.

»Ali misliš morda, da se tvojih groženj bojim? Saj nisem Carlotta. Nisem samo ena izmed tistih mnogih, ki te ubogajo. Pozabil si, da sem Mata Hari. Naj bo najin medsebojni dogovor razvezan!«

»Prav, Mata Hari,« se je nasmehnil Andriani in prikimal.

In ona je vedela —

— ta nasmešek je pomenil njeno nepreklicno smrtno obsodbo.

*

Mata Hari je čutila, da jo zasledujejo. Zdaj se ji ni bilo treba ogibati samo Duboisjevemu sovraštvu. Zdaj so jo sovražniki kar obkoljevali. — Zavila se je v svoj kožuh in skušala skriti svoj obraz.

Megleno je bilo in prav droben dež je pršil.

Seina je tekla leno pod njo, vsa blatna in samotna.

Palača, ki so jo bili izpremenili v zasilno bolnišnico, je stala mračna in motna v megli. Kakor bi tudi v njej prežala smrt ...

Brez težav je dobila dovoljenje, da sme obiskati ranjence. Toda nihče je ni utegnil voditi. Sama si je morala poiskati pot in dolgo je blodila po brezkončnih hodnikih. Skrivnostno tiho je bilo vse okoli nje. Medla svetilka se je zaman trudila, da bi pregnala sence dolgih hodnikov. Neka bolniška strežnica je prišla mimo nje. Tiha, zaposljena in vsa zaverovana v svoje žalostno, osrečujoče opravilo. Izginila je. Mata Hari je iskala in zdelo se ji je, da je minilo strašno dolgo, preden je odkrila sobo s številko šest in trideset, kjer naj bi ležal Rozanov.

Mato Hari je iznenada zazeblo. Njene roke v dolgih, črnih rokavicah so bile boleče mrzle. Stopila je v sobo. Aleksej je sedel ob oknu, zavrt v odeje, s hrbtom proti vratom.

Glavo je imel zavezano in negibno je strmel v daljavo.

»Sestra Terezija,« je dejal, ne da bi se bil obrnil, ko je zaslišal, da so se vrata odprla. In nestrpen je postal, ko ni dobil odgovora.

»Ali ste vi, sestra?« je potem ponovil.

Obrnil se je, prestrašeno in srečno hkratu, ko je začul glas Mate Hari, ki ni mogla izreči ničesar drugega kakor njegov ime — in vendar je gledal v drugo smer — strmel nekam v kot sobe — in — nič ni videl.

Izenada jo je obšla strašna gotovost, da je slep ...

*

Aleksej je poskušal stopiti k njej, tipal je ob zidu, proti njej, dokler ni planila ona k njemu, da bi ga v neizmerno dobrem, materinskem objemu poskusila potolažiti.

»Prav za prav nisem hotel,« se je naposled odtrgalo Rozanovu z ustnic, »prav za prav nisem hotel, da bi me videla. Toda morda je dobro, da ti lahko rečem, da sem zelo srečen, srečnejši, kakor sem bil kdajkoli prej.«

Pobožala ga je.

»Prav dobro vem, da boš še videl. Saj so rekli to tudi zdravniki, ali ne, Aleksej?«

»Še ne vedo,« je odvrnil.

»Dokler bo potrebno, bom jaz zate gledala.«

Sklonila se je čezenj.

»Na Javo pojdeva,« mu je šepnila in ga stisnila k sebi. »Lepo je tam. Vse je tuje in vendar je domovina.«

Sestra je prišla. Ura obiskovanja je bila pri kraju.

Kakor v sanjah je korakala po brezkončnih hodnikih proti izhodu in je bila srečna v zavesti, da še živi.

Iznenada pa se je prestrašila. Pred sabo je zaslišala kruljav korak in obšla jo je zavest, da čaka možak, ki se potika v njeni bližini, nanjo. Potem ga je spoznala. Bil je eden izmed Andrianijevih ljudi. Obstala je. Možak s kruljavo nogo se je vrnil. Zelo počasi, kakor bi oprezoval za plenom.

Vedela je, da potrebuje zdaj vso odločnost, da se bo rešila, in je planila k obema stražnikoma pri vratih. Proseč, z onemoglim strahom v glasu je vzkliknila:

»Pomagajte mi, prosim! Ta možak me nadleguje. Spremite me, prosim, do avta. Bojim se iti sama.«

Kruljavec je bil presenečen. Še sanjalo se mu ni, da ga bo mogla Mata Hari spoznati.

»Kaj hočete dami?« ga je vprašal ened izmed vojakov in med tem ko je moral pohabljenec odgovarjati na njegov vprašanje, je planila Mata Hari na cesto proti čakajočemu taksiju, skočila vanj in zaklicala šoferju, naj hitro odpelje.

Toda preden so se kolesa obrnila, preden se je mogla olajšana oddahnuti, so se odprla vrata v taksi in zagledala je meglene obrise Duboisjeve. Šef tajne policije je sedel k njej in ji tiho rekel:

»Prosim vas, da ne zbujate preveč pozornosti, milostna gospa. V žepu imam ukaz, da vas aretiram.«

*

Vest o aretaciji Mate Hari je ostala tajna.

Vojno sodišče se je sestalo pozno ponoči, da bi sklepalo o usodi lepe plesalke.

V veliki sobani, ki je bila določena za razprave, je bilo le malo ljudi: obtoženka, njen zagovornik, državni pravdnik, člani najvišjega vojaškega sodišča za zaščito države, Dubois in vojaki, ki so stražili Mato Hari.

Veliki lesteneč je metal temne sence na prazne klopi. Predsednik je začel z zasliševanjem:

»Kako dolgo ste bili v vohunski službi?«

Mata Hari je kratko odgovorila, da nikoli ni bila vohunka in da tudi zdaj ni.

Dubois je dobil besedo. Razkril je sodnikom vse, kar je vedel. Imel je celo številko, pod katero je bila vpisana v seznamu tajne službe. Njegov glas je zvenel sovražno.

»Ali je res,« je začel za njim državni pravdnik svoje zasliševanje, »da ste dobili v Madridu denar od nekega nemškega člana tajne službe, ki je zahteval znatne vsote, katere ste vi dobivali, iz Amsterdama za številko H 21.?«

»Denar sem res dobivala,« je potrdila Mata Hari. »Nisem Francozinja in v vseh deželah sveta imam prijatelje. Ta Nemec je bil moj prijatelj. Potrebovala sem denarja in priskrbel mi ga je. Odkod ga je on dobival — to mi pa ni znano.«

»In zakaj ga je zahteval za H 21? Mi vemo, da ste pod to številko vpisani vi v imeniku članov nemške tajne službe.«

»O tem ne vem prav nič. In niti najmanj me ni zanimalo, odkod je prišel denar, s katerim sem plačevala svoje dolgove.«

*

Zagovornik Caron je imel Mata Hari res iz srca rad. Niti najmanj ni verjel, da bi bila ona kaj zaskrivila.

*

Poznala je mnoge izmed ljudi, ki so se nahajali med sodniki. Vedela je: nihče izmed njih nima ničesar proti njej. Tu je imela prav za prav enega samega sovražnika: Duboisja. Nihče drug ne bo glasoval za to, da bi morala umreti. Rešili jo bodo, nedvomno. In ostala je neomajno mirna, čeprav so postajala vprašanja, ki so ji jih zadajali, nevarnejša. Čedalje več dokazov proti njej se je zbiralo. Toda ona je ostala nedotaknjena, kakor je vse kazalo. Nikjer ji niso mogli dokazati direktnega sodelovanja. Vsak odgovor je premislila do najmanjših, najneznatnejših podrobnosti. Vprašali so jo po načrtih za podmornice, predložili so ji natančen imenik vseh njenih znancev, prijateljev, s katerimi je bila v zvezi. Dubois je opravil delo, pred katerim bi se moral vsakdo prikloniti.

Samo enkrat je povesila oči, ko je skušal Dubois pridobiti s svojim jekleno trdim glasom zase tiste može med sodniki, o katerih je vedel, da ne soglašajo z njim.

Zaklical je:

»Ta ženska je zakrivila smrt petdesetih tisočev ljudi. Nezmislno, brezobzirno so jih poklali na bojnih poljanah. Ta ženska je zakrivila mučno smrt stotine ljudi v podmornicah. Pomislite,« je kriknil, »da je treba te ljudi maščevati, s krvjo maščevati.«

Možje, ki so sedeli tu, so vedeli, kaj je vojna. Vsi so že dobili ognjeni krst. Mislili so na prija-

telje, ki so bili še zdaj na bojni poljani, ki so morda prav ta trenutek umirali, se borili še umirajoči...

Državni pravdnik je vstal:

»Ali je res, da ste bili v prijateljskih stikih s polkovnikom Šubinom?«

Mata Hari je bila na to vprašanje pripravljena. Potrdila je, da je bila res Šubinova prijateljica.

»Ali je res, da ste še zvečer pred njegovo smrtjo večerjali z njim na njegovem stanovanju?«

»Da, res je. Pogosto sva skupaj večerjala,« je priznala Mata Hari.

»Ali ste se isti večer res prepirali s Šubinom, ker vam ni hotel dati raznih obvestil? Ali ste se bali, da bo svoje pregreške priznal in vas s tem obremenil?«

Brez odlašanja je Mata Hari odgovorila:

»Res je, da sem se nekaj z njim sporekla, oziroma, boljše rečeno, da se je on sporekel z menoj. Seveda je vse izmišljeno, da bi bil ta spor kaj v zvezi s kakšnimi informacijami, ki naj bi jih bila od njega potrebovala. Isti večer se je najbrž prepiralo še dosti ljudi, ki so bili zmerom dobri prijatelji, iz istega vzroka kakor midva, kajti na svetu je dosti ljubosumnih.«

Nasmešek je šinil čez resne obraze zbranih častnikov.

Samo Mata Hari in Dubois sta ostala nepremična.

»Polkovnik Šubin je bil torej ljubosumen,« je ponovil državni pravdnik. In še celo on se ni mogel ubraniti rahlega nasmeška. »Ali je imel za to kakšen tehten povod?«

»Moram povedati resnico,« je odvrnila Mata Hari. »Da!«

Spet so se gospodje nasmehnili.

»Zjutraj ste poiskali Šubina na njegovem stanovanju. Pri sebi ste imeli neke tajne listine in hoteli ste, da bi jih izpopolnil.«

»Šla sem k njemu,« je stvarno odvrnila Mata Hari, »ker sem se hotela z njim pobotati. Cenila sem njegovo prijateljstvo in ga nisem hotela zapraviti. Gospod Dubois me je dal preiskati in mora sam najbolje vedeti, da nisem imela nikakšnih listin pri sebi.«

Državni tožilec jo je prekinil:

»Sluga polkovnika Šubina je priznal, da ste položili na pisalno mizo med polkovnikovo pošto neko pismo, in sicer tik preden vas je dal Dubois preiskati. Po preiskavi ste pismo vzeli spet nazaj in ga spravili. Zdi se mi, da je s tem dokazano nasprotno.«

»Napisala sem polkovniku Šubinu nekaj besed,« je odvrnila Mata Hari, »da bi mu povedala, da mi je žal zaradi spora, ki je nastal med nam. Samo to je bilo v pismu napisano. Po prizoru, ki mi ga je napravil gospod Dubois, se mi je pa zazdelo, da bi moral polkovnik Šubin boljše skrbeti za svoje ob-

iskovalce, in ker me je jezilo, da še v njegovi uradni pisarni nimam miru pred vsiljivostjo francoske tajne policije, sem pismo spet vzela. Mislila sem, da je dolžnost polkovnika Šubina, da se mi pride sam opravičit.«

»Kam ste šli potem?«

Mata Hari je vedela, da je tudi to vprašanje nevarno. Kolikor mogoče spretno je hotela nanj odgovoriti.

Dejala je:

»Kolikor se še morem spominjati, sem vzela taksi, da bi šla v kakšno restavracijo, ker sem bila lačna. Toda vreme je bilo prelepo in zato sem se odločila, da pojdem rajši na izprehod. Pustila sem avto, nekaj malega pojedla v neki kavarni in šla med potjo k svoji šivilji, s katero sem bila domjenjena.«

Vprašali so jo več stvari. Na vse je odgovarjala nenavadno mirno, zelo kratko in z glasom, ki ni mogel zbujati prav nič dvoma o resničnosti njenih izpovedi.

*

Caron je vstal in poskušal še enkrat izraziti z besedami vso svojo vero v nedolžnost svoje varovanja. Zato je prosil, naj mu sodniki verjamejo, da je prav tako dober rodoljub kakor vsi ti sodniki, ki sede v dvorani.

»Ena in štirideset let sem že zdaj odvetnik in vem, kdaj branim nedolžnega človeka...«

Prosil je, rotil je, naj mu sodniku verjamejo.

»Duboisjeva obdolžitev,« je nadaljeval, »da je Mata Hari po obisku v pisarni na poslaništvu obiskala Šubina še v njegovem zasebnem stanovanju, je iz trte izvita. Drugega ne morem reči. Nihče ni videl obdolženke, da bi bila stopila v hišo, nihče, da bi jo bila zapustila. K svoji šivilji je prišla točno ob uri, ko je bila z njo dogovorjena. Tako ne dela ženska, ki je kaj kriva. Morda je moja varovanka nemoralna, toda vohunka ni. In nobeno sodišče na svetu se ne sme tako spozabiti, da bi nedolžno ženo — umetnico — obsodilo na smrt s takšnimi dokazi!«

Docela izčrpan se je spustil stari mož nazaj v svoj naslanjač.

Čutil je, da mu vsi verjamejo, ker tudi on verjame.

Dubois je povzel besedo:

»Tudi jaz ljubim domovino, gospod Caron, toda borim se proti tej ženski, ker sem trdno, v dnu srca prepričan, da je izdaja Francijo. Dolge mesece sem zbiral noč in dan dokaze za njeno krivdo. Obilo sem jih zbral. Ni je bilo mogoče prijeti, toda na posled sem bil prepričan, da se bo ujela. O pomanjkanju dokazov tu ne more biti govora. Vaše prepričanje, gospod Caron, sloni na veliki zmoti. Mi imamo pričo, da je bila Mata Hari ob smrtni uri polkovnika Šubina v njegovi hiši. Aleksander Rozanov jo je videl!«

Ko je izrekel Dubois Aleksejevo ime, je Mata Hari prebledela. Hotela je nekaj reči, toda beseda ji je zastala v grlu.

Vedela je, da bo Dubois zdaj predlagal, naj zaslišijo Alekseja kot pričo. To je morala preprečiti. Prvič jo je vso prešla grozna zavest, gotovost, da je vse izgubljeno, da ne more več rešiti svojega življenja.

»Ni potrebno zasliševati Rozanova,« je s težavo izdabila iz sebe.

Potem je prišel dolg odmor.

In naposled je planilo iz nje:

»Kriva sem. Jaz sem umorila polkovnika Šubina.«

Omahnila je nazaj na klop.

V veliki dvorani je nastala tišina, ki je ni motilo niti dihanje. Možje so zapustili svoje prostore. Caron je zlezal kar v dve gubi.

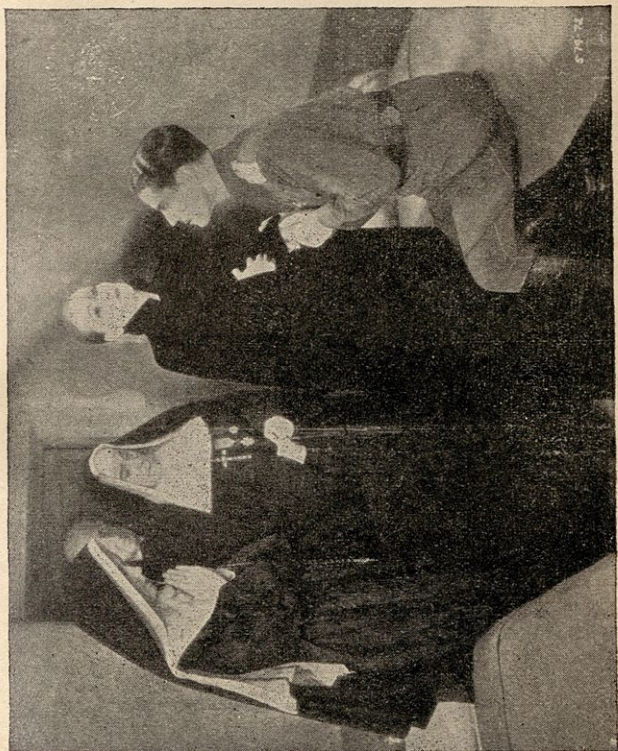
»Ubogo dete,« je zastokal. »Vem, da ste nedolžni, vem, da ste se samo žrtvovali zaradi ljubezni...«

Plesalka ga je pogladila po roki.

*

Mata Hari ni mogla prenesti, da bi bili Rozanova zaslišali.

Saj bi bilo vse brez pomena. Zanje ni bilo več rešitve. On bi bil tako in tako potrdil njeno krivdo, ker ne bi vedel, da bi moral vse tajiti... in razen tega bi bil vse zvedel. Vsi gradovi laži, ki jih

je morala postaviti, da bi si ohranila njegovo ljubezen in ji dala novega življenja, bi se bili sesuli v prah...

*

V Franciji ni navada, da bi predsednik prebral razsodbo sodišča. V dvorano je stopil samo sluga in prebral odlok:

»V imenu francoskega naroda...«

Za njim so prišle straže in se postavile v pozor.

»Plesalka Mata Hari je kriva...«

Odvedli so jo iz dvorane.

*

Pot do njene hladne, samotne celice se ji je zdela neizmerno dolga. Ni mogla verjeti, ni mogla razumeti, da bo morala umreti in zato tudi ni mogla razumeti ljudi, ki so jo skušali tolažiti.

*

Caron je obljubil, da bo zastavil ves svoj vpliv. Poskušal bo doseči pomilostitev. Kakor prej, je tudi zdaj zatrjeval, da še zmeraj trdno verjame v njeno nedolžnost.

»Vem, da ste ustrelili Šubina,« — in njegov glas je drhtel pri teh besedah, — »vem, da ste ustrelili Šubina samo zaradi tega, da bi obvarovali Rozanova. Vsako sodišče na svetu bi moralo razumeti, da niste mogli in smeli dopustiti, da bi Šubin pritiskal pečat izdajalstva možu, ki ga ljubite. Rešil vas bom,« ji je trdno obljubil.

Ko je hotel iti, ga je še enkrat zadržala:

»Izposlovati mi morate dovoljenje, da mu bom lahko pisala« — in Caron je razumel, da je mislila s temi besedami Rozanova.

»In potem ... on ne sme nič zvedeti, da sem obsojena na smrt. O vsem procesu ne sme prav nič zvedeti. Obljubite mi to; prosim vas, Caron,« je moledovala Mata Hari.

*

In tako je dobil Rozanov dolgo pismo od lepe plesalke. Bolniška sestra mu ga je na glas brala in sama pri tem jokala:

Aleksej,

dolgo te ne bom mogla videti. Morda ti niti pisati ne bom mogla, toda zaradi tega se ne smeš vznemirjati. Bolna sem. Nič nevarnega ni; toda v sanatorij bom morala iti ...

In pisala mu je dalje, da ga bo obiskoval njen prijatelj Caron in da mu bo on potem prinašal sporočila od nje. Da se prav nič ne boji in da samo čaka dneva, ko bo spet lahko prišla njega obiskat. Pismo je bilo dolgo, zelo dolgo.

Rozanov bi bil imel najrajši, da bi mu ga sestra neprestano prebirala.

*

Ne dolgo po tem, ko je Rozanov dobil pismo, je prišel k njemu v bolniško sobo odvetnik Caron. Povedal mu je, da bo Mata Hari morda operirana. Če se to ne bo dalo preprečiti, bo že on poskrbel, da jo bo lahko Rozanov prej obiskal.

»Nič se ne smete bati,« je seveda zagotavljal ranjenemu častniku.

*

V svoji celici pa je Mata Hari osamljena pričakovala vesti od njega.

Nič na njenem obrazu ni izdajalo, da bi mislila na smrt.

Samo neko jutro je potožila:

»Tako kruto se mi zdi, da streljajo ljudi ob solnčnem vzhodu. Zakaj jih ne streljajo takrat, ko se temni? ...«

Umazana, grda celica ji je zbujala spomine na prve mesece njenega žalostnega, nesrečnega zakona. Na čase, o katerih je mislila, da so že daleč za njo, pozabljeni. Na čase, ko se je morala boriti z lakoto in ni vedela, kako se bo prerila skozi življenje.

Kako daleč je bilo to ...

... in vendar, kako blizu hkratu ...

*

Caron je bil obupan. Nikogar, ki bi mu lahko pomagal, ni bilo več. Pri vseh je že prosil, rotill, moledoval, da bi se kamen omehčal. Toda pomoči ni hotelo biti.

Ni hotelo biti...

Sama gluha, neizprosna ušesa povsod.

Kaj so res vsi ljudje izgubili srce?

Prav vsi?

Redovnice v jetnišnici so vedele, da ni več daleč dan, ko se bo dopolnila obsodba sodišča. Samo Mata Hari tega menda še ni slutila. Vsaj kazala ni nikomur strahu.

Vsem, ki so bili dobri z njo, je bila neizmerno hvaležna.

»Kaj bi vam mogla podariti?« je tožila redovnicam. »Z nakitjem si ne morete pomagati in ne sme vas razveseljevati. Tudi lepe obleke vam nič ne pomenijo. Vse, kar potrebujete, prav vse imate.«

Ona, ki je bila dosti bogatejša, teh poslednjih besed o sebi ni mogla reči.

»Bogu služimo,« je dejala mlajša redovnica, »in zadovoljne smo in srečne.«

Redovnica, ki je tako rekla, je bila mlada, lepa. Mata Hari se je z začudenimi očmi zastrmela vanjo. —

Kaj, ko bi ji bilo dano novo življenje? Ali bi storila to, za kar se je odločila ta mlada ženska? Da bi se odrekla svetu, da bi šla služiti Bogu? ... Ali bi zmogla to? Ali bi bila tudi ona zadovoljna in srečna?

»Ne,« je morala priznati sama sebi. Takšna bi morala biti, kakršna sem. Tako mi je pač namenjeno. Nevarnost sem morala čutiti okoli sebe, da

je bilo moje življenje vredno življenja. Zato se zdaj ne smem pritoževati. Svojo vlogo moram doigrati do konca. Doslej sem jo dobro igrala. To me sili, da jo ...»

Ni hotela, ni mogla misliti dalje.

*

Caron je stopil v celico.

Komaj se je držal pokoncu. Vedel je, da mora danes svoji varovanki razkriti vso resnico.

»Drago moje dete,« tako je začel iskati besede.

Vedela je, kaj pomeni ta začetek. Za glasom je začutila bridko resnico.

Konec!

Vse je bilo zaman. Zanje ni več misliti. Umreti bo morala ...

»Vse sem poskusil,« je z jokajočim glasom nadaljeval stari odvetnik.

»Vem,« — to je bilo vse, kar je mogla Mata Hari odgovoriti.

Caron jo je obupan prijel za roko:

»Ni ti najboljši prijatelji mi niso mogli pomagati. Drugi niso hoteli ...»

*

Toda to ni bilo tisto, kar je Mata Hari hotela slišati.

»Ali bom lahko videla Alekseja?« se je iztrgalo iz nje. Strah, da še ta njena prošnja ne bo uslišana, se je skrival za temi besedami. In nekaj, kakor

žarek sreče, če ji bodo dovolili, da bo poslednjič videla njega, ki ji je bil v tem trenutku vse.

Caronu je bilo v neizmerno tolažbo, da ji bo lahko napravil vsaj neznatno veselje.

»Spodaj čaka. Hotel sem vas pripraviti na njegov prihod.«

»Privedite ga sem,« je prosila plesalka, »hitro ga privedite!«

Caron se je obrnil k redovnici.

»Mladi častnik je slep,« je rekel. »Dejal sem mu, da je to poslopje zdravilišče. Prosim vas, bodite oprezni in ne izdajte sebe in mene. Ne sme izvedeti resnice, umorila bi ga.«

»Caron, pojdite,« je prosila Mata Hari.

»Saj vas sestri razumeta. Lahko se zaneseva, da se ne bosta zarekli.«

Skozi vrata je prisluškoval oborožen vojak.

»Vrat ne bom zaklenil,« je kratko rekel. Sam svojega glasu ni mogel spoznati, tako mehak je postal iznenada.

Rozanov je vstopil. Njegov obraz je bil srečen, blažen.

*

Plesalka je skočila proti njemu.

»Pojdite, sestra,« je dejala mlada redovnica. »Iti morava še k drugim bolnikom. Tu nisva več potrebni...«

Morda bi se bila njena tovarišica pomišljala. Toda mlada redovnica jo je pogledala tako proseče, da se je morala ukloniti.

»To je proti našim predpisom,« se je zunaj uprla.

»Kaj je to, sestra Angelika?« je dejala mlada sestra. »Poslednja želja umirajoče je močnejša kakor dolžnost...«

Mata Hari in Rozanov sta ostala sama. Njune roke so bile krčevito sklenjene.

Govorila sta o prihodnosti, ki je za Mata Hari ni bilo več.

»Ali boš morala še dolgo ostati tu?« je vprašal Aleksej.

»Ne vem.«

»Ko boš ozdravela, se odpeljeva daleč stran,« je dejal.

In potem je iznenada vprašal:

»Kajne, da tvoja operacija ne bo nevarna?«

»Saj veš, z operacijami je tako, da utegne biti vsaka nevarna, Aleksej,« je odvrnila. »Če bi se mi kaj primerilo, mi moraš obljubiti, da ne boš izgubil glave. Ne bom mogla ostati mirna, če mi tega ne obljubiš.«

»Obljubim ti, toda bati se ne smeš. Nič se ne bo zgodilo.«

Poljubil jo je.

»Ko bo vojne konec, moraš iti na Dunaj,« je silila vanj. »Caronu sem dala pismo za svojega dobrega

prijatelja. Najboljši očesni zdravnik je, kar jih je na svetu.«

»Saj pojdeš tudi ti z menoj?« jo je prestrašeno vprašal in ona ga je morala spet pomiriti.

Ni vedel, da se je že sivilo jutro. Mata Hari pa je videla skozi tesno okno svoje celice, da prihaja dan s sivo meglo.

Mata Hari se je dvignila. Še poslednjič se je privila k njemu in pri tem začutila gorečo željo, da bi ga lahko še enkrat videla. In da bi jo videl tudi on. Ne celice, ne golih sten, ne golih tal, samo njo ...

In potem je rekla, da bosta zdaj prišli sestri in da jo zdravnik že čaka.

»Ostal bom tu, dokler ne bo operacije konec,« ji je rekel, da bi jo opogumil.

»Ne,« je v strahu poprosila. »Ne smeš počakati. Ne maram tega. Caron te bo spremil nazaj. Takoj boš dobil obvestilo.«

Vzela je njegovo roko med svoje dlani in ga poljubila ... Šest vojakov je stalo v vrsti, z nasajenimi bajoneti.

*

Sovražili so tako delo.

Dubois se je priklonil.

Caron jo je objel in jo poljubil na čelo. Ni mogel govoriti. Niti besedice v tolažbo ni smel reči, ker je bil Rozanov še v bližini.

Samo z bežno kretnjo ga je poprosila, naj se zavzame zanj.

Caron jo je razumel in odvedel slepega častnika.

Še temno je bilo na dolgem hodniku, po katerem sta morala iti. Prvi žarki vzhajajočega solnca so oblivali dvorišče.

Mata Hari je premišljala, da je med življenjem in smrtjo samo nekaj trenutkov.

Ni bilo še dolgo, ko je računala z leti. Potem samo še s tedni, dnevi, dokler niso postale ure, minute. Zdaj so jo samo še sekunde ločile od večnega nič.

* *

*

Mato Hari so ustrelili v Vincennesu. Njene zadnje besede so bile:

»Če bi morala obžalovati svoje življenje, bi morala obžalovati tudi sebe. Živela sem tako, kakor sem morala...«

K o n e c

MATA HARI IN NJENO RESNIČNO ŽIVLJENJE

Menda je bilo v nedavni dobi le malo osebnosti, ki bi bile tako zavite v neprodarno tenčico skrivnosti kakor Mata Hari, o kateri se je trdilo, da je po njeni krivdi izgubilo življenje nad deset tisoč francoskih in angleških vojakov.

Bila je pač ženska, ki je pustila svojo senco v svetovni zgodovini. Ali je res storila vse to, kar so ji očitali, ali jo je le tragična krivda vrgla med kolesje, ki jo je potem strlo, — tega dandanes še ne vemo. Nikjer niso države tako občutljive kakor pri dokazih in dokumentih, ki so v zvezi z vohunstvom, nikjer se ne zgodi toliko nepopravljivih krivic, za katere ni maščevalcev, kakor tam, kjer sodijo vohune.

Kaj je bila Mata Hari?

Plesalka, umetnica, kurtizana.

Zakladi, ki so jih njeni oboževalci razsipali pred oltar njene lepote, so med njenimi lahkomiselnimi

prsti kopneli kakor sneg v poletnem solncu. Samo za trenutek je živela in se ni menila za vse, kar še bo. V uživanju sedanjosti je poskušala zatreti strah pred bodočnostjo. Kajti bodočnost plesalke in kurtizane je vselej starost, konec slave, pozabljenost. Bodočnost pomeni kazen, pokoro za vse užitke sedanjosti. In ni ji mogoče uiti. Nihče ji ne uide.

Zato je za plesalko, za kurtizano lepše, če umre v lepoti, obžalovana in objokovana, kakor če odмира počasi v bedi, v obupu. Toda le malo jih je, ki jih doleti ta srečnejša usoda. Druge morajo iti po grenki poti trpljenja, po kateri jih je hodilo že toliko pred njimi.

*

Ta usoda je bila namenjena tudi prelepi plesalki Mati Hari, ki je bila deset let središče pariškega družabnega življenja, dokler ni malo pred zatonom svoje lepote, ki so jo bogatini plačevali s stotisoči, padla kot vohunka pod puškami vojakov v Vincennesu. Brez tragičnega konca svojega razburkanega življenja bi bila danes šestdesetletna plesalka že davno pozabljena. Krogle, ki so predrle njeno srce, so oprale krivdo njenega življenja in ji zagotovile slavo, ki ji je tudi njena umetnost, če bi bila še tako velika, ne bi bila mogla dati. Tako je postala Mata Hari moderna Marija Magdalena.

*

Mati Hari — »oko jutrne zarje« se je imenovala kot umetnica v slikovitem jeziku daljne In-

dije, kjer se je čutila zmeraj bolj domačo kakor v hladnem, treznem vrvenju modernega sveta. In v svoji razvneti domišljiji je pričarala številnim občudovalcem lepo legendo o pravljичnem življenju, ki ni bilo prav nič podobno njeni resnični mladosti. Zatajila je svoj rod, zatajila svoj dom v neznatnem nizozemskem mestu, in se tako zaverovala v izmišljeno bajko o indijskih templjih, da ji je nazadnje še sama verjela.

*

In bajadera je pripovedovala: »V Malabarju, ob obali južne Indije, je mesto Jaffuapatam. Tam sem se rodila v družini iz svete kaste bramanov. Moj oče Suprachetty je bil znan po svoji pobožnosti in dobrotljivosti, da so mu pravili Assirvadam, 'božji blagoslov'. Moja mati, ki je bila sloveča bajadera v templju Kanda Swany, je umrla komaj stirinajst let stara, ko je rodila mene. Ko so sežgali njeno telo na grmadi, so me vzgojili duhovni in mi dali ime Mata Hari. Še ko sem bila otrok, so me v podzemeljski votlini Šivove pagode učili svetih plesov, da bi sledila materi v svetem poklicu. Tako moreče, dolgočasno je bilo to življenje: v jutrnih urah sem se morala učiti plesov, popoldan pa sem smela po vrtovih trgati jasmin, plesti iz njega vence in krasiti z njimi svetišče. Tako sem počasi dozorela v devico in v neki lepi topli pomladni noči sem spoznala skrivnost svete ljubezni boginje Sakty-Pudja ...«

In medtem ko je Mata Hari pripovedovala to zgodbo svojim poslušalcem, ki so jim drhtele oči, ko so pohlepno gledale njeno čudežno postavo, je začelo njeno telo trepetati, kakor bi se odpirali lotosovi cveti v bledi mesečini. Pod vplivom vina, blesteče luči, opojnih, težkih dišav in strasti je začela pred gledalci plesati skrivnostne ljubezenske plesse Indov, da bi z njimi pokazala vso slast Šivo-vega raja. »Kdor je ni videl,« piše neki oboževalec Mate Hari, ki je pogosto občudoval njeno umetnost, »si ne more niti misliti, kako je znalo učinkovati mistično zamaknjenje, ki ga je zbudilo v nas drgetanje njenih udov. Napol je bila v tem stanju podobna kipu boginje, napol kači. Njene velike, črne oči so bile skoraj zaprte, le med gostimi trepalnicami sta se videla dva ozka, žareča pramena. Njene dolge, okrogle, po ambri dišeče roke so se stresale, kakor bi objemale neko nevidno bitje. Pri tem so trzale vse mišice in žile v njenih čudovito razvitih nogah, kakor bi hotele predreti kožo. Kdor je videl Mato Hari v tem stanju sladostrastne razdraženosti, si je moral misliti, da gleda žensko, ki se na čudežen način izpreminja v kačo.«

*

Mata Hari ni bila ena neštevilnih poprečnih plesalk, ki hočejo z nezmiselnim zvijanjem učinkovati na moške. Njej je bila umetnost sveto poslanstvo, resnična božja služba človeške lepote. Vsak njen ples je bil v resnici posnetek prastarih, posvečenih

plesov, ki so jih plesale gole bajadere na rdečih granitnih oltarjih indijskih pagod v nočeh mističnih orgij troedinemu božanstvu Pahvaniju, Lakmi in Sakiti v čast.

*

In vendar je bilo vse to samo slika njene žive domišljije, pravlјice, gradovi v oblakih, ki si jih je sama izmislila in se opajala ob njihovem pekočem lesku. Nikoli ni videla z lastnimi očmi golih plesov indijskih bajader. Prav malo je tudi verjetno, da bi se bila v kratkem času, ko je prebivala v Nizozemski Indiji, seznanila s takšnimi plesi Javank. In vendar trdijo vsi, ki so kdaj videli Mato Hari, ko je bila na višku svoje umetnosti, da je bil njen ples nekaj res nadprirodnega. Zdelo se je, da jo moti celo najtanjša tenčica, ko pleše. Samo v gledališčih in salonih odličnih Parižanov je plesala oblečena, ker je po zakonih morala. Če pa je bila v kakšni zasebni družbi ali pa v svoji vili, je odvrгла s sebe tudi najrahlejšo tenčico. Njeno telo je bilo res popolno, kakor grški kip, le na prsih je imelo precejšnjo brazgotino. Zato je imela prsa zmeraj prekrita s krasno izdelanim kovinskim oklepom, na katerem so lesketali dragi kamni. Še leta 1916., malo preden so jo zaprli zaradi vohunstva v korist Nemčije, je poslednjič nastopila v svoji nekdanji bleščeči vlogi pred izbrano družbo francoskega plemstva. Ples takrat že skoraj štiridesetletne bajadere je bil višek prireditve tistega leta.

*

Kako je prišla ta čudežna žena do presenetljivo prirodnega posnemanja mistike prastarih erotičnih plesov? Njena družina je bila nizozemska in v njenih žilah ni tekla niti kapljica eksotične krvi. S svojim možem je živela res nekaj časa na Javi in Sumatri, toda v takšnih razmerah, da se ni mogla res poglobiti v skrivnostno bistvo indske plesne umetnosti. Vse je mogla poznati le iz knjig in popisov popotnikov. Toda čeprav je to edina možna rešitev njene skrivnosti, je še vendar skoraj nerazumljivo, kako je mogla Evropka, potomka tistih zajetnih, nerodnih žensk, ki sta jih slikala Rembrandt in Rubens, posneti do najmanjših podrobnosti vse bistvene znake rojene Indke. Vsi, ki so Mato Hari kdaj videli, se strinjajo v tem, da je bila njena lepota največ v najčistejšem podajanju azijskega tipa, od bakrenorjave kože do velikih, lesketajočih se oči in temnočrnih las. Še celo pariški zdravnik dr. Bralez, ki je zdravil in opazoval Mato Hari v pariški jetnišnici St. Lazaireju, trdi, da je komaj verjel, da ni bajadera iz skrivnostne pagode daljnji Indiji, amprak hči preproste nizozemske družine, ki z Azijo sploh ni imela nikoli stikov.

*

Res, vsa vnanjost in notranjost te nenavadne žene je bila skrivnostna uganka, čudna igra prirode, ki jo moremo prav razumeti le tedaj, če verujemo v preseljevanje duš. Kajti ta ženska, ki je bila kakor živ lotosov cvet z bregov Gangesa, pa je zrasla na

Mata Hari v svojih mladih letih

hladnem severu, v megleni Nizozemski, postavlja vso našo šolarsko znanost na laž.

*

Ženska, ki se je imenovala »oko jutrne zarje« in ki je pripovedovala pester roman o svojem skrivnostnem rodu, je bila v resnici hči poštenega in bogatega holandskega mynheerja. V svojih spominih, ki so izšli leta 1906. v Amsterdamu, je sama brez ovinkov in brez olepšavanja popisala zgodbo svojega življenja in svojega nesrečnega zakona. Kakor pripoveduje Mata Hari sama v uvodu, je napisala knjigo na krovu parnika, ko se je vozila iz Amsterdama v Ameriko. Rokopis je poslala potem svojemu očetu, ki ga je še izpopolnil, dodal nekatere pripombe in potem na Holandskem izdal. Ne v senci indijskih pagod, ne kot hči tempeljske plesalke, ampak v hladnem Leeuwardenu, nekdanjem glavnem mestu pokrajine Frizije, se je rodila Mata Hari 7. avgusta 1876. S svojim dekliškim imenom se je imenovala prav preprosto in vsakdanje Margareta Gertruda Zelle. Njen oče Adam Zelle je bil ugleden friziški veletrgovec in njena mati iz boljše družine, prav tako lepa kakor bogata. V samotni graščini, kjer so stanovali njeni stariši, je zrasla mala Margareta, ki so jo vzgojili zelo strogo in pobožno. Majhne, svetlolase deklice, hčere sosedov, so bile njene tovarišice in prijateljice. Ena izmed njih, Marija Star Busmannova, ji je bila zlasti pri srcu. Še v svojih spominih sanja plesalka o lepih očeh

te deklice, ki so bile nekoliko sinje kakor porcelan iz Delfta, in o njenih svežih rdečih ustnicah, ki so kar izzivale k poljubljanju.

*

Margareta Zelle je bila v štirinajstem letu vitka, nežna, lepa. Tedaj je prvič poseglo resno življenje v njeno dotlej solnčno, brezskrbno mladost. Leta 1890. ji je umrla ljubljena mati. S tem je bilo zanj konec veselja. Oče, ki se ni mogel sam ukvarjati z njeno vzgojo, jo je poslal v institut, kjer naj bi jo vzgojili njenemu stanu in premoženju primerno in kjer naj bi ostala tako dolgo, dokler se ne bo oglasil kakšen resen snubec.

*

Po štirih letih ga je dobila, čisto po naključju. Ko se je takrat že osemnajstletna Margareta mudila pri očetu na počitnicah, je nekega dne brala v listih ženitni oglas častnika, ki je iskal mlado, lepo ženo. Margareta mu je pisala in se tako z njim seznanila. Sicer je imel prvo mladost že za sabo, toda očem mladega dekleta se je zdel lep in je imel razen tega še neko posebnost: bil je častnik, stotnik nizozemske armade, in kar je njegovo veljavo še bolj dvignilo: bil je iz plemenite škotske rodbine. Rudolf Mac Leod mu je bilo ime. Stari Zelle je bil zadovoljen z odločitvijo svoje hčere in dne 30. marca 1895. so praznovali poroko v Amsterdamu. Mlada zakonca sta preživela svoje medene tedne v majhni vili v Wiesbadnu... in to je bil

edini srečni čas Margaretinega zakona. Veselih, solnčnih dni dekliških let je bilo konec, težki oblaki so se začeli zbirati na nebu mladega zakona.

Mac Leod se je vrnil s svojo ženo, ki je že čutila, da bo postala mati, v Amsterdam. Stanovala sta pri moževi sestri, teti Fridi, notarjevi vdovi, ki je bila resničen gospodar v hiši. Skupno življenje s prepirljivo žensko, ki najde vse mogoče, graje vredne pregreške na ženi svojega brata, je postalo kmalu neznosno. Že čez nekaj mesecev je Margareta pregovorila svojega moža, da sta si najela posebno stanovanje. Še enkrat pade srečen žarek na Margaretino življenje. Stotnik Mac Leod, njen mož, jo predstavi na dvoru. Prelepa žena, ki je po svoji vnanjosti tako podobna Indijki, je zbudila med družbo na dvoru obilo občudovanja in takrat je tudi prvič postala resnično ponosna na svojo lepoto.

*

Še preden je minilo prvo leta zakona, je dala življenje prvemu otroku. Deček je bil. Toda na njeno mlado materinsko srečo so že padle prve sence nesrečnega zakona. Prepozno je Margareta spoznala, da je darovala svoje srce in telo človeku, ki je ni bil vreden, razsipniku in razuzdancu. Kadar je mislila na svoj zakon, se ji je zdelo tako kakor kmečki dekli v Maupassantovi noveli, ki se je omožila s svojim gospodarjem: da je padla v jamo, ki ima tako strme stene, da ne more zlesti iz nje. Mac Leod je bil igralec in babjak. Dneve in noči je osta-

jal v slabi družbi in pri tem brez premišljanja zapravljaj denar. Kmalu je v tej tovarišiji potratil vso doto svoje žene. Kadar je prišel Mac Leod po prekrokani noči pijan in slabe volje domov, je začel ženo pretepati in zmerjati z vlačugo. Ni bilo več denarja pri hiši, ker je vse zaigral. Zahteval je od žene, da mu priskrbi novega. Poslal jo je k svojim prijateljem. Če niso hoteli denarja posoditi, je zahteval od svoje žene, naj jim ponudi svoje telo za plačilo!

To je hladnokrvno zahteval Mac Leod od svoje žene. In težkega srca je šla k prijateljem svojega moža in jim potožila svoje gorje. Plemenito so pomagali nesrečni ženi, ne da bi bila svojemu možu nezvesta, ne da bi se ji bilo treba ponižati do vlačuge.

*

Kmalu pa so oblastva zvedela za stotnikovo nelepo življenje. Brez opominov in ovinkov so ga prestavila v kolonije. Margareta je sledila svojemu možu na Javo. Upala je, da se bo morda v novem okolju le poboljšal, zlasti ker se bo odtrgal od svoje dotedanje pokvarjene družbe. Kajti vzlic njegovi surovosti, vzlic njegovi nesramnosti ga je ljubila, kakor le more ženska moškega ljubiti.

Na Javi, kjer je Mac Leod — medtem je napredoval že do majorja — poveljeval rezervnemu polku holandske kolonialne vojske, se je rodila njena hči Ivana-Luiza. Toda že je zadelo mlado ženo novo

gorje. Njen triletni sin Norman je zbolel in umrl zaradi nepazljivosti javanske strežnice, ki je dala otroku preveliko količino zdravila. Legenda hoče vedeti, da je nesrečna mati v obupu morilko svojega otroka sama zadavila — — Mata Hari pa piše v svojih spominih, da je poskusila strežnica napraviti samomor, pa so jo še rešili.

Tedaj je začel Mac Leod svoji ženi očitati nezvestobo in jo mučiti s svojo ljubosumnostjo — — brez pravega vzroka, kakor zatrjuje Margareta v svojih spominih. In spet je začel grdo ravnati z njo, še grje kakor prej v Amsterdamu. »Na Javi,« pripoveduje Mata Hari v svoji užaljeni in ranjeni ženski časti, »se je zgodilo, da me je moj mož prvič udaril z bičem po obrazu.« In v pismih toži svojemu očetu v grenkih besedah o svojem trpljenju, o nezaslišani in nezasluženi tragiki svojega zakona. Oče jo tolaži: naj si dobi kakšno pričo, ki bo videla, kaj počenja mož z njo, da bo lahko vložila tožbo za ločitev zakona.

Mac Leod je zvedel, da se hoče žena od njega ločiti. In odtlej je ni več pretepal, ampak ji je grozil z revolverjem. Nekoč jo je v napadu besnosti sunil v obraz, potem pa se je vrgel na njo, jo vlekel za lase skozi sobe in ji nastavil nabit revolver na prsi. In kaj je nesrečna žena zagrešila? Nič. Mož jo je sovražil, na poti mu je bila, ker je bil zaljubljen v drugo žensko. »Prost je hotel postati za vsako ceno, tudi za ceno umora. Sam mi je re-

kel, da bi me najrajši ubil, če se ne bova čimprej ločila,« piše Mata Hari.

Mac Leod je živel tako, da se je onemogočil celo v kolonijah. Naseljenci so ga gledali s prezirom. Naposled so ga upokojili in pridelili rezervi ter poslali nazaj na Nizozemsko.

*

Tedaj je Margareta vložila tožbo za ločitev zakona proti svojemu možu. Toda čeprav sta se sovražila, sta izprva le še živela skupaj pri teti Fridi, ki je seveda storila vse, da je svoji svakinji še bolj zagrenila življenje. Vsak dan sta se prepirala, vsak dan je morala nesrečna žena čutiti udarce svojega moža.

Nekega dne je mož odšel z doma, da bi oddal neko pismo na pošto. Toda nazaj v zakonsko stanovanje se ni vrnil. Margareta je bila vsa obupana: pustil jo je brez denarja. Morala je prodati večino svojega imetka starinarju, da se je mogla vsaj nasititi. Čez dolgo je dobila zavetje v hiši svoje tete, baronice Sweerts de Landes, žene bogatega bančnika iz Arnheima. Naposled ji je tudi sodišče sporočilo razsodbo, da je začasno ločena od svojega moža in da lahko obdrži tudi svojo hčer. Mac Leod je bil obsojen, da bo moral plačevati svoji ženi po 100 goldinarjev vzdrževalnine na mesec. Toda med tem je že živel z drugimi ženskami in se ni zmenil za to, da bi podpiral svojo ženo.

*

Nasprotno. V amsterdamskih listih je celo priobčil izjavo, da ni plačnik za dolgove svoje žene, češ da je ona neupravičeno zapustila zakonski dom. Častnik je dobro poznal puritanske predsodke Holandcev. Dame iz boljše družbe so se začele odmikati od zaznamenovane žene in celo krepostna baronica je postavila svojo kompromitirano nečakinja na cesto!...

Brez sredstev, brez tople obleke je bila pognana z bolehnim otrokom v decembrski mraz. Trije gol-dinarje in pol, — to je bilo vse, kar je ostalo hčeri bogatega veletrgovca Zelleja!...

Zakaj se ni takoj usmilil svoje hčere oče, ki ji je sam svetoval, naj se loči? Zakaj se ni vrnila takoj v očetovo hišo, ko jo je pustil mož brez denarja? To so vprašanja, ki si jih bo vsakdo zastavil, toda Mata Hari nanje ne odgovarja v svojih spominih. Ali morda le ni bila tako brez krivde, da se je njen zakon razbil, kakor nas skuša prepričati? Dovolj tega. Kmalu nato slišimo, da prebiva spet pri svojem očetu v Haagu. Stari Zelle je sprejel svojo zapuščeno hčer in ji dal dovolj sredstev, da se je lahko izučila za plesalko. On ji je tudi omogočil prvi javni nastop, ki ga je imela leta 1903. v Parizu.

*

V oktobru leta 1903. je odpotovala v Pariz. Kmalu nato je že plesala v raznih varietetjih. Nihče še ni spoznal Margarete Gertrude Zellejeve, nesrečne žene majorja Maca Leoda. Še zmerom ni prosta, še

zmerom je prikovana na okrutnega moža, katerega skrivnostna, zlovešča senca jo spremlja do odra, ki se lesketa v tisočernih lučih. Holandska oblastva so dovolila samo začasno ločitev obeh zakoncev. Akt o trajni ločitvi roma od instance do instance, iz predala v predal. Sodniki so bili menda mnenja, da lahko ravna Mac Leod, častnik, s svojo ženo kakor s konjem, in so zavlačevali odločitev, ali bi zavrli škandal, ki bi utegnil vreči slabo luč na uglednega majorja Maca Leonda, katerega stric je bil admiral.

Tako je Mac Leod še nadalje grozil svoji ženi, čeprav le od daleč. Ko je zvedel, da je odpotovala v Pariz, da bi tam postala plesalka, ji je zagrozil, da jo bo dal do smrti zapreti v samostan, kakor je bilo v navadi v časih Ludovika XIV. in Ludovika XV. Margareta je bila prepričana, da bo znal Mac Leod svojo grožnjo z raznimi vplivnimi zvezami uresničiti. Obupana je bila, jokala je in ni si vedela pomagati. Bala se je, da je ne bi moževi odposlanci odvedli z odra naravnost v samostan. Naposled ni našla drugega izhoda, kakor da je zbežala k sorodnikom v Nymwegen, dolgočasno podeželsko mesto, kjer je venela v prostovoljnem izgnanstvu.

*

Toda njeno srce je še zmeraj sanjalo o blesku prelepega Pariza, sanjalo je o plesih in zmagoslavju. Pobožni sorodniki ji seveda niso prav nič prikrivali, kako zaničujejo njeno umetnost. Svetovali

Mata Hari pri plesu

so ji, naj se pokori, naj vneto prebira biblijo, da bo imela dovolj moči za boj s hudobnim duhom. Skoraj leto dni je ostala Margareta v Nymwegnu. Toda poizkusi sorodnikov, da bi jo izpreobrnili, se niso obnesli. Uboga žena, ki je v zakonu toliko pretrpela, si je naposled zaželela življenjskega veselja in sreče. Neprestane moževe grožnje je niso mogle več krotiti. Pomladi leta 1901. je spet prišla v Pariz. Zdaj ni več nastopala po predmestnih zabaviščih. Pred izbranimi umetniki in orientalisti je plesala v Guitmetju, krasnem pariškem muzeju, ki skriva v svojih dvoranh in sobanah vse zaklade skrivnostnega vzhoda. Pred tajinstveno se smehljajočim zlatim kipom Bude je plesala gola. Naslednji dan je bilo vse pariško časopisje polno prekipjavajočega hvaljenja njene umetnosti. Navdušila je pesnike, glasbenike, slikarje in učenjake. Slavni orientalisti, filozofi in raziskovalci so napisali dolge razprave o tej ženi, ki je bila lepa kakor Urwasi, čista kakor Damayanti, in je prinesla prva v pokvarjeno Evropo vso prvobitno umetnost prastare Indije: »Gola pleše,« tako so pisali, »toda njeno telo je zavito v ekstazo in strast kakor v težko svilo, in njeni udje se krčevito zvijajo, kakor v objemu nevidnih, grešnih božanstev.«

*

Njena nesrečna preteklost, mučeništvo njenega zakona — —, vse to je bilo zdaj že daleč za njo, v davni preteklosti. Margareta Gertruda Zelle, žena

Maca Leoda, je umrla. Zdaj je živela le še Mata Hari, »oko jutrne zarje«, bajadera iz indijske pagode. Živela je v družbi mednarodnih diplomatov, plesala v najodličnejših pariških salonih. V palači princeze Murat je lahko pokazala čudeže svojega božanskega telesa in princ del Drago je njej na čast priredil svečano zabavo, pri kateri je bil njen indijski tempeljski ples višek.

V »Palace-Hotelu« na Elizejskih poljanah je imela celo vrsto knežje opremljenih sob in pred vrati je čakal njen voz. Ali so ji prinesli toliko denarja njeni nastopi ali pa so jo podpirali tudi bogati občudovalci, se ne more zanesljivo reči.

Kakšen je bil ta njen dom?

Najprijaznejšo sobo v njem je uredila kakor indijsko svetišče. V kotu je sedel na oltarju skrivnostni Buda in se smehljaj, ob obeh straneh pa sta viseli sliki dveh kraljev, ki sta bila vneta občudovalca njene umetnosti in sta tudi na slikah dala duška svojemu navdušenju.

Njeno življenje na Holandskem in na Javi, ob strani surovega moža, je bilo neoporečno. Zdaj pa je Mac Leod zahteval ločitev — — dokaze zakonske nezvestobe mu je v tem času sama dala!

*

Mata Hari je bila prva ženska, ki se je upala v plesu pokazati ljudem brez lažnega sramu pravljicne čudeže svojega telesa. Pri tem pa je bil njen ples vzlic strastni erotiki, ki jo je izražal, tako brz-

dan in krotak, da se niso ob njem zgražale niti najimenitnejše dame francoske družbe. Še več! Mata Hari je nastopala v salonih vpričo njihovih otrok. Njen uspeh je bil nezaslišan. Kjer se je pokazala, so jo ljudje navdušeno pozdravljali. Stotisoči so prihajali v Pariz, da bi videli plemenito umetnost njenega plesa. V Montecarlu je nastopila v Massenetjevi operi »Kralj iz Lahorea«. Potem so prišla vabila za Nemčijo, Ameriko in Rusijo. Postala je mednarodna zvezda, najbolj slavljenja plesalka svoje dobe. Prinesla je v modo gole plese. Kmalu ni bilo zabavišča, od najmanjših do največjih, kjer ne bi začele nastopati gole plesalke. Oblastva so začela nastopati, da bi rešila javno moralo. Cela kopica plesalk je morala plačati visoke globe in njih predstave so s silo razganjali. Samo Mata Hari se ni nihče dotaknil, kajti njen ples je bil najčistejša, najplemenitejša umetnost. In potem: imela je mogočne in vplivne zaščitnike, ki so jo varovali in branili.

*

Tako je lahko brez ovir nastopila tudi v Berlinu. Tam si je pridobila celo naklonjenost policijskega predsednika von Jagowa, ki se ga je vse balo. Javno se je vozil z njo po mestu. Nekaj časa se je pečala celo z mislijo, da bi se sploh naselila v Berlinu. Tam se je morala muditi tudi 1. avgusta 1914., kajti ko so ji pred francoskim vojnim sodiščem očitali, da se je na dan vojne napovedi vozila po mestu z

berlinskim policijskim predsednikom, in da ji je voditelj nemške vohunske službe dal 30.000 mark, je to brez pomišljanja potrdila.

*

Kako pa je moglo priti do tega, da se je začela razvajena plesalka in oboževana ženska pečati s plačanim vohunstvom? Da se je lotila tega nevarnega pustolovskega poklica?

Leta so že pretekla, kar je žela prve triumfe kot plesalka pred izbranim pariškim občinstvom. Še zmerom je bila ponosna, očarljiva ženska, toda dnevi njenega sijaja so že minili. Pod strahotnim vtiskom svetovne vojne, ki je zajela Evropo, so imeli ljudje toliko drugih skrbi, da so pozabili na slavno plesalko. Ona pa je brez premišljanja, kakor otrok, razmetavala denar, ki so ji ga dajali oboževalci. Podpirala je siromake in nikoli ni mislila na prihodnost, ki se je je bala tudi v času največjih uspehov. Tedaj je potrkala beda na vrata njene vile v Neuillyju. Pariški uradni zdravnik doktor Bizard pripoveduje v svojih spomnih, da je v prvem in drugem letu vojne pogosto srečal Mato Hari v boljših hotelih na Elizejskih poljnah, kjer je v sili prodajala svoje telo bogatim moškim. Stiska je napravila iz nje vlačugo... Toda denarja je pritekalo le malo in tudi plesi, ki jih je prirejala pred povabljenimi gosti v parku svoje vile, niso prinašali pričakovanih uspehov. Dolgovi so se kopičili in nekega dne se je morala preseliti

Mata Hari iz svoje vile, ki so ji jo bili prodali, v skromno opremljeno stanovanje sredi mesta.

*

Potem je za dalje časa izginila iz Pariza. Kje se je medtem mudila? Njeni sledovi vodijo v Španijo in v Nemčijo. Vsekako so sumili, da je Mata Hari nemška vohunka že takrat, ko se je l. 1915. vrnila v Pariz. Baje je bila med svojo odsotnostjo neprestano v stiku z nemškimi častniki, da je poizvedovala za raznimi vojaškimi skrivnostmi in izdajala tiste, ki jih je zvedela. Francoski detektivi so jo v Parizu neprestano zasledovali. Ko je potem odpotovala na Holandsko, je niso ovirali. Leta 1916. se je iznova vrnila v Pariz in hkratu z njo je prišlo tudi opozorilo angleške vohunske centrale, da je zelo nevarna vohunka. Mata Hari je čutila, da pazijo nanjo in to jo je zelo skrbelo. Storila je vse mogoče, da bi zbrisala sum s sebe, in je živela sama zase, brez družbe. Za vojne dogodke se ni menila. Vse je kazalo, da ji je res samo do življenja v miru.

*

Nekega dne je prosila za dovoljenje, da bi se smela odpeljati v Vittel. To je bilo pa sumljivo, kajti tam se je bilo zbralo vse francosko zračno brodogradnjo. Tedaj so ji na prefekturi povedali v obraz, da jo sumničijo vohunstva v korist sovražniku in so ji zagrozili, da jo bodo izgnali v domovino, na Nizozemsko.

Mata Hari je vse tajila. Še več! Sama se je ponudila francoski vohunski centrali, da bo izrabila svoje znanje z visokimi nemškimi dostojanstveniki in poskusila izvedeti kaj takega, kar bi utegnilo Francozom koristiti. Na videz so njeno ponudbo sprejeli in so jo poslali s posebnim naročilom za nemške vohune čez Španijo v Belgijo in na Nizozemsko. V Madridu se je mudila dalje časa pri svojem ljubimcu, nemškem vojaškem atašeju majorju Kalleju, potem pa je odpotovala v London, kjer jo je angleška policija zadržala. Sir Basil Thompson, policijski predsednik in vodja vohunskega urada, jo je sam zasliševal. V svojih spominih imenuje bajadero najspretnjšo in najrazumnejšo vohunko nemške poročevalske službe. Znala se je tako spretno braniti in zagovarjati, da ji je celo Thompson, ki je imel vendar dosti izkušenj z vohuni, vse verjel. Naposled ga je prosila za nekaj besed med štirimi očmi. Ko so ostali uradniki zapustili sobo, kjer so jo zasliševali, je Mata Hari priznala Thompsonu, da je res vohunka — toda v službi Francije.

Tedaj je Thompson Mata Hari izpustil in vrnila se je v Španijo. Tam ji je dal njen ljubimec major Kalle ček za 15.000 peset, ki naj bi ga izplačalo v Parizu poslaništvo neke nevtralne države. Mata Hari se je odpeljala tja, ček je bil izplačan, in spet se je naselila v »Palace-Hotelu«.

*

Trinastega februarja 1917. dopoldne je sedela s svojimi občudovalci pri čaju. Tedaj sta stopila dva gospoda k njeni mizi, se vljudno opravičila in — aretirala Mato Hari. Pol ure nato je že sedela v jetnišnici St. Lazaire v tesni samotni celici. Usoda Mate Hari je bila zapečatenena.

*

Toda vzlic nepričakovani hitrosti pri aretaciji je vendar minilo še skoraj pol leta, preden je bila sestavljena obtožnica in preden so poklicali Mato Hari na obtožno klop. Maître Clunet, eden najboljših pariških odvetnikov, je prevzel njeno obrambo. Toda imel je težavno stališče proti neizprosnim sodnikom — dvanajstim častnikom, ki naj bi pod vodstvom polkovnika Somprouja sodili nad Mato Hari.

*

Obtožnica ji je očitala, da je bila v zvezi z odličnimi nemškimi osebnostmi in da je izdala Nemčiji pomembne skrivnosti francoskega generalnega štaba. Za svoje usluge da je dobila najprej 40.000, potem 60.000 in naposled 15.000 mark. In tudi svoje odnošaje z nekim francoskim vojnim ministrom je baje izrabila za svoje vohunstvo.

Da je imela odnošaje, je brez pomišljanja priznala, — zakaj ne? — toda odnošaji so bili pač navadna ljubezenska razmerja. Velike vsote, ki jih je dobila? Hm, nič čudnega, — plačilo za svojo naklonjenost. Ko je predsednik s pomenljivim na-

smeškom izrazil svoje dvome, je menila Mata Hari ponosno:

»Prav galantni pa niste, gospod polkovnik!«

»Torej priznate, da ste živeli kakor kurtizana?«

Tedaj se je Margareta Zelle, žena majorja Maca Leodu, uporno dvignila in vzkliknila:

»Kurtizana — prav! Toda vohunka — nikoli! Živela sem v inozemstvu in sem bila varna. Vedela sem, da me Francozi zasledujete, da pazite na vsak moj korak. Prijatelji so me svarili, naj se ne vrnem v Francijo. Sami mi recite tole: Ali bi vi šli v Francijo, če bi se zavedali najmanjše krivde? Ali bi šli v past?«

Številne razbremenilne priče, ki jih je zbral Clu-net, med njimi visoki dostojanstveniki, poslanci in neki poslanik, vsi so trdili, da so prepričani o nedolžnosti obtoženke.

*

Potem je zahteval branilec, naj se prebere pismo nekega bivšega vojnega ministra, ki je bilo priloženo spisom. Tedaj se je obrnila bajadera k polkovniku Somprouju:

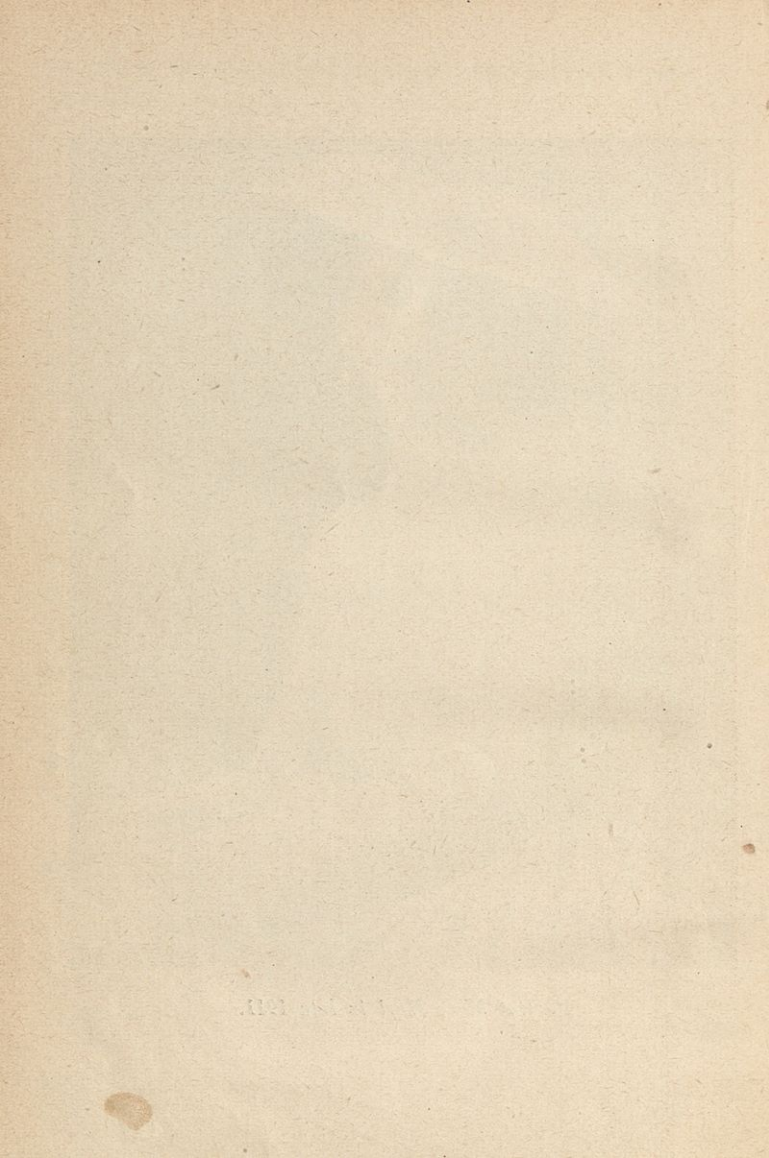
»Če že hočete pismo res prebrati, gospod polkovnik, vas prosim, da zamolčite vsaj podpis!«

»Zakaj?« jo je predsednik začudeno vprašal.

»Ker je pisec tega pisma oženjen in ni potrebno, da bi se zaradi indiskretnosti razbila sreča nedolžne družine.«

Portret Mate Hari iz leta 1911.

To viteštvo žene, ki se je borila za svojo glavo, je vidno učinkovalo na sodnike. Dandanes že vemo, da ta skrivnostni minister ni bil nihče drug kakor Malvy. Njegova pisma, ki jih je pisal Mati Hari, so bila že pred desetimi leti objavljena.

*

Potem je vstal poročnik Mornay, tožitelj.

»Obtoženka, ponudili ste se, da boste vohunili za Francijo. Na videz smo vaš predlog sprejeli in vam dali pismo za nekega našega agenta v Belgiji. Res ste šli tudi v Belgijo in opravili svojo nalogo. Ali pa tudi veste, kakšna je bila usoda moža, ki je pismo prejel?«

»Ne,« je odvrnila Mata Hari tiho in z obotavljanjem.

»Povedal vam bom: Nemci so ga ustrelili. Vi ste jim ga izdali. Kaj vas je sploh nagnilo do tega, da ste se nam ponudili za vohunko?«

Mata Hari je nekaj trenutkov premišljala, potem pa je rekla tiho, v zadregi:

»V denarnih stiskah sem bila...«

Tedaj se je obrnil Mornay z zmagoslavnim nasmehom k sodnikom:

»Ali veste zdaj, s kom imate opravka? S plačano vohunko!«

*

Dolge ure je govoril Clunet in se boril za življenje svoje varovanke, toda ni se mu posrečilo prepričati sodnikov o njeni nedolžnosti. Dokazi so go-

vorili proti njej, obtožnica je bila tako spretno sestavljena in utemeljena, da tudi najspretnejši odvetnik ne bi bil mogel rešiti Mate Hari iz oblasti vojaških sodnikov.

*

Sodniki so se umaknili k posvetu. Po desetih minutah se je vrnilo vseh dvajset častnikov v dvorano. Polkovnik Somprou je bil nekoliko bled in njegov glas je drhtel, ko je zapisnikarju velel, naj prebere obsodbo.

Trenutek svečanega molka.

Vojaki so zarožljali s puškami in se postavili v pozor.

»V imenu francoskega naroda se Mata Hari soglasno obsoja na smrt. Kazen naj se izvrši z ustrelnitvijo!«

Čez obraz odvetnika Cluneta zdrsneta dve solzi.

In obsojenka?

Mirna je, vzravnan. Ravnodušen nasmešek se ji igra na ustnicah, kakor bi šlo za nekaj vsakdanjega, nepomembnega, nad čemer ni vredno izgubljati besed.

V ozadju stoje orožniki, ki so jo privedli iz jetnišnice.

»Ti, ta ženska bo znala umreti,« šepne eden izmed njih svojemu tovarišu.

* * *

Zaključila je račune v svojem življenju. Bliža se trenutek, ko bodo krogle francoskih vojakov predrle to lepo telo, ki je nekoč s svojo harmonično lepoto navduševala stotisoče. Tragična usoda kurtizane, pustolovke. Še četrto leta mora sahnati v izgubljenem življenju za jetniškimi zidovi, v ozki, mračni celici, kamor skoraj ne prisije solnce. Ne joka in ne toži. Življenje je že za njo. Smrt jo čaka in ne boji se njenega ledenega objema. Ne boji se skrivnostne nirvane, nič, ne boji se večne teme, ki bo požrla njo, smrti posvečeno bajadero. S fatalizmom ljudi z vzhoda se je vdala v svojo neodvrtljivo usodo.

Počasi teko dnevi, tedni in meseci. Listje že odpada in prišla je jesen. Še zmerom grme topovi in ubijajo ljudi v svojem strahotnem pohlepu po uničevanju. Petdeset tisoč Francozov je izgubilo življenje zaradi vohunstva Mate Hari — tako je trdila obtožnica. Mata Hari se žalostno smehlja. Ona, duhovnica ljubezni naj bi bila mračna, krvava boginja smrti? In spomni se na nevarno ranjenega ruskega letalskega častnika, ki ga je v Vittelu negovala z vso vdanostjo ljubeče žene. Hotela se je poročiti z njim, hotela je nesrečnega, skoraj slepega moža spremljati na svojih rokah skozi življenje...

*

Naposled, 1. oktobra 1917., se dopolni njena usoda. Ob petih zjutraj stopi neznan stotnik v celico, kjer je zaprta Mata Hari z dvema drugima

kaznjenkama. Vse še spe. Mati Hari je dal dobrosrčni jetniški zdravnik dr. Bralez dvojno količino klorala, da bi lahko mirno spala do jutra smrti.

Sestra Leonija, prijazna, stara redovnica, spremlja stotnika.

»Katera je?« vpraša stotnik.

»Srednja!«

Stotnik stopi k srednji slamnici in strese spečo. Presenečeno odpre Mata Hari velike, lesketajoče se oči. Potem se zave in razume v trenutku vse. Predsednik republike, neizprosni Poincaré, je odklonil njeno prošnjo za pomilostitev!... Vstane in začne se počasi oblačiti. Še enkrat objemajo moške oči dovršeno lepe oblike njenega telesa, ki bo kmalu hladno in otrplo leglo k poslednjemu počitku.

»Madame,« vpraša dr. Bralez, »ali morda še kaj želite?«

Mata Hari prosi kozarec groga.

Dobra sestra Leonija, ki je še pred nekaj dnevi videla plesati Mato Hari golo v celici, da jo je prevzela pobožna groza, ne more skriti solzà.

»Bodite brez skrbi, ljuba sestra,« je Mata Hari potolažila redovnico, »moja smrt bo lepa — smrt nedolžne žrtve!«

*

Potem se je spet z vso skrbjo lotila oblačenja, kakor bi se pripravljala na izlet: višnjevo obleko,

slamnik in lakaste čevlje. Še napudrati se ni pozabila in poslednjič si je s črtalom naličila ustnice. Nato je vzela še rokavice.

*

Ko je stopila proti vratom, jo je hotel vodja čete prijeti za roko in jo odvesti čez prag. Tedaj se je uprl njen užaljen ponos:

»Izpustite me,« mu je osorno rekla. »Kako se me drznete dotakniti? Kje sta se učili olike?«

Godrnjaje je ubogal vodja čete in jo potem izpustil.

*

V sobi ravnatelja jetnišnice si je slekla desno rokavico in napisala z odločno, pokončno pisavo še tri poslednja pisma, za svojega zaročenca — ranjenega ruskega častnika —, za svojo hčer in za nekega visokega francoskega uradnika.

Potem je z mirnimi koraki stopila k vratom.

Zunaj jo je čakala vojaška straža. Spremila jo je v zaprt avtomobil in odpeljala v Vincennes. Sestra Leonija in protestantovski pastor Arboust sta jo spremljala. V drugem avtu sta se vozila zdravnik in njen zagovornik. Z boleznim nasmeškom se je Mata Hari poslovila od življenja.

»Zdaj se peljem na veliko postajo, odkoder se nihče ne vrne!«

In potem je še zavzdihnila:

»Oh, ti Francozi...«

Sestra Leonija jo še prosi, naj zdaj, tik pred smrtjo, odpusti vse krivice, ki jih je doživela, naj jih odpusti vsem, tudi svojim sovražnikom.

»Ker želite vi, draga mati, bom tudi Francozom vse odpustila...« je tiho odvrnila Mata Hari.

*

Avto obstane v Vincennesu, nekaj korakov pred kolom, kamor bodo obsojenko privezali. Mirno pusti, da delajo z njo, kar hočejo, samo tedaj, ko ji hočejo zavezati oči, ponosno odkima. Še poslednjič zamahne dr. Bralezu z robcem v slovo.

*

Medtem so se vojaki že postavili v vrsto. Dva-najst mož, ki jih vodi mlad podčastnik. Vsi so v boju izkušeni možje, ki so v ognju že pogosto gledali smrti v obraz. Njih roke ne bodo drhtele, ko bodo morali zdaj streljati na žensko. Žalostno, človeka, junaka nevredno nalogo so jim dali.

Častnikova sabla se zasveti, salva se sproži.

Brezoblična, izkažena, krvava gmota se je sesedla ob kolu.

En sam strel je predrl plesalki srce, drugi ji je zdrobil noge.

Trobente se oglase. Vojaki korakajo mimo trupla.

Samo nekoga je treba odnesti. Mladega korpórala, ki je izgubil zavest. Morda je bil edini, ki je

čutil usmiljenje do uboge, nesrečne žene, na katero je moral streljati.

Za vojaki stopa stotnik Bouchardon. Roke ima na hrbtu sklenjene. Hladen, zaničljiv nasmešek mu je švignil čez obraz. Cinik je. Simbol.

*

Takšen je bil konec slavne plesalke Mate Hari, nesrečne Margarete Gertrude Zelle, žene majorja Maca Leoda, ki je umrl šele leto dni po njeni smrti na Holandskem.

* * *

Ali je bila Mata Hari v resnici vohunka?

Ali je bila nedolžna žrtev?

Nemška vojaška oblastva so odločno zanikala, da bi bila imela kakšne stike z njo. In v Franciji so mnenja še dandanes deljena. In dokler francoska oblastva ne bodo hotela objaviti aktov vojnega sodišča, ki je obsodilo Mato Hari na smrt in ki je moralo imeti v rokah resnične, trdne dokaze njene krivde, tako dolgo moramo misliti, da je bila ta nenavadna, očarljiva žena nedolžna, žrtvovana maliku vojne.

Njen tragični konec pa je izbrisal vse zablode njenega burnega življenja in ji je dal nesmrtnost, ki jo prelepa bajadera ne bi bila nikoli dosegla, če bi bila zaključila svoje življenje kot stara, uvela

žena, v bedi in pozabljenju. Streli, ki so predrli njeno telo, so bili hkratu tudi oznanjevalci njene apoteoze.

* * *

Zakaj smo prinesli tudi tako izčrpno zgodbo njenega resničnega življenja?

Da bo vsak bralec lahko sledil snovanju pisatelja in njegovi domišljiji.

Velika je razlika med resničnim življenjem slavne plesalke in tistim, ki si ga je bil pisatelj zamislil.

In prav zaradi tega je roman lepši, dosti lepši, kajti življenje s svojimi vsakdanjimi malenkostmi je premajhno, preplitvo, da bi moglo biti resnično lepo. In premalo duše je v njem. Dušo mu more in mora dati šele pisatelj, umetnik.

Prevajalec.

COBISS

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000383088

Of 22-

